

Generalissimus Aleksandr Suvorov

Kaakkois-Suomen linnoitusjärjestelmä ja sotakanavat

Elina Heinonen
Eliisa Semi

SISÄLTÖ

Aleksandr Suvorov (1730-1800).....	3
Suvorovin monisäikeinen persoona.....	8
Kartta.....	11
Linnoituskierrros.....	12
Kaakkois-Suomen linnoitusjärjestelmä.....	16
Taavetin linnoitus.....	21
Kärnäkoski ja Partakoski.....	23
Liikkalan linnake.....	26
Järvi Taipaleen linnoitus.....	27
Utin linnoitus.....	28
Haminan linnoitus.....	31
Kyminlinnan linnoitus.....	34
Ruotsinsalmen merilinnoitus.....	37
Suvorovin sotakanavat.....	41
Suvorovin sotakanavakierrros.....	45
Lähteet.....	48

Aleksandr Suvorov (1730–1800)

Seuraavassa luvussa luodaan katsaus Generalissimus Suvorovin elämään. Lähdeaineistona tässä luvussa on käytetty Kauko Rekolan (1989) teosta ”Suvorov, Generalissimus-Genius”, ellei lähdeviittaus osoita muuta lähdettä.

Aleksandr Vasiljevits Suvorov oli venäläinen sotapäällikkö, joka tunnetaan ympäri maailmaa yhtenä harvoista sotapäälliköistä, joka ei hävinnyt yhtään käymäänsä taistelua. Hän on suuri venäläinen kansallissankari, jonka kunniaksi jo vuonna 1904 perustettiin oma museo Pietariin. Suvorov on jäänyt historiaan nerokkaana sotataktikkona ja monisäikeisenä persoonana.

Aleksandr Suvorov syntyi marraskuun 13. päivänä 1730. Hän varttui Novgorodin seudulla, haluten jo pienestä lapsesta asti sotilaaksi. Hänen isällään, Vasili Suvorovilla oli laaja kotikirjasto jonka kirjoista Aleksandr luki innokkaasti suurista sotapäälliköistä. Hän ihaili mm. Julius Caesaria, Aleksanteri Suurta ja Hannibalia. Suvorovin isä oli erittäin kielitaitoinen mies, joka opetti pojalleen sotilaallisia taitoja ja teoriaa. Suvorov aloitti sotilasuransa jo nuorena 12-vuotiaana poikana kaartissa, mutta aktiivisen sotapalveluksen hän aloitti vuonna 1745 ja kaksi vuotta myöhemmin hänet ylennettiin korpraaliksi. Hänet siirrettiin Semjonovskin kaartinrykmentistä Inkerin jalkaväkirykmenttiin upseerina vuonna 1754.

Ensimmäisiin taisteluihin Suvorov joutui Seitsenvuotisessa sodassa 1756–1763. Hän alkoi saada laajaa mainetta armeijassa ja tunnustusta esimiehiltään. Kenraali Berg kuvaili upseeria näin: *”nopeana tiedusteluissa, urhoollisena taisteluissa ja vaaran tullen kylmäverisenä.”* Seitsenvuotisen sodan jälkeen, ollessaan Suzdalin rykmentin komentajana, Suvorovista tuli opettaja. Hän kehitti ns. ”Suzdalin ohjesäännöt”, joiden pohjalta hän paljon myöhemmin kehitti kuuluisan ”Voittamisen oppinsa”. Suvorov halusi ohjesäännöissään korostaa realistista taisteluvalmennusta. Säännöissä on ohjeita joukkojen kouluttamiseksi, harjoitus-, vartio- tai muita vastaavia tehtäviä varten.

Suvorovin sotilaallinen taktiikka perustui arviointiin, nopeuteen ja hyökkäykseen. Taisteluissa hän korosti erityisesti nopeutta ja yllätyksellisyyttä. Suvorov onkin sanonut:

"Raha on arvokasta, ihmiselämä vielä arvokkaampaa; mutta aika on kaikkein arvokkainta. Yksi minuutti ratkaisee taistelun tuloksen, yksi tunti sotaretken menestyksen, yksi päivä valtakuntien kohtalon...Minun toimintani ei perustu tunteihin vaan minuutteihin."

Tästä lausunnosta näkyy hyvin Suvorovin nopeuden arvostus, josta itse asiassa muodostui hänelle melkein pakkomielle. Nopeuden lisäksi Suvorov korosti lähitaistelun merkitystä lopputuloksen kannalta. Tämä tulee hyvin esiin hänen kuuluisissa sanoissaan: *"Luoti on houkka, pistin on hieno veikko!"* Erikoista Suvorovissa verrattuna moniin muihin sotapäälliköihin, oli hänen uskollisuutensa omille periaatteilleen. Hän nautti sotilaan yksinkertaisesta elämäntavasta, eikä välittänyt maallisista iloista. Valmennus oli Suvorovin mielestä äärettömän tärkeää ja hän tiesi pystyvänsä moninkertaistamaan joukkojensa tehokkuuden ja valmiuden ankarien fyysisten ja henkisten harjoitusten kautta. Venäjällä muistetaan edelleen Suvorovin motto: *"Harjoittele ankarasti, taistele helposti!"* (Wartiovaara 2007, 123.)

Vuonna 1768 Suvorov ja hänen kouluttamansa joukot pääsivät soveltamaan oppimaansa mennessään taistelemaan Puolan sotaan. Kun Suvorov palasi rintamalta, Katariina Suuri määräsi hänet tiedusteluretkelle Suomeen, johtuen Ruotsin Kustaa III:n valtaistuimelle nousemisesta ja sen tuomasta uhasta. Arvostetun kenraalin lähettäminen tällaiselle retkelle selittyy Suvorovin suomen kielen taidolla. Niinpä Suvorov matkusti Viipurin, Käkisalmen ja Savonlinnan kautta rajaseudulle, kierrellen tuntemattomana pysyen ja tutustuen niin aatelistoon kuin talonpoikaisväestöönkin. Palatessaan Pietariin Suvorov kertoi keisarinnalle suomalaisten olevan varsin tyytymättömiä Ruotsin kuninkaaseen. Niinpä pelot sodasta Ruotsin kanssa lientyivät Pietarissa, mutta sota Turkia vastaan jatkui ja kauan jo sotaan halunnut Suvorov pääsi taistelemaan turkkilaisia vastaan. Suvorov taisteli myös toisessa Turkin sodassa ja hän sai saavuttamistaan voitoista mm. Rymnikin kreivin arvonimen.

Suvorovin seuraava uroteko Venäjälle toi hänelle maailmalla lempinimen "Ismailin pyöveli". Nimi syntyi Tonavan rannalla, turkkilaisten hallinnassa olleen

Ismailin linnoituksen valtaamisen johdosta. Linnoitusta pidettiin kutakuinkin voittamattomana, sen päävalli oli 8 metrin korkuinen ja linnoituksessa oli 260 tykkiä sekä 35 000 miestä. Suvorovin johdolla venäläiset kuitenkin valtasivat mahtavan linnoituksen, mutta hyvin verisellä tavalla. Suvorov antoi venäläisille luvan ryöstää linnoitusta kolmen päivän ajan ja verilöylyssä ei naisia ja lapsiakaan säästetty. Vaikka linnoituksen valloitus toi Suvoroville hyvin kyseenalaista tunnettavuutta ympäri Eurooppaa, hänen sotilaalliset taitonsa herättivät edelleen kunnioitusta. Suvorov on itse sanonut, että sellaiseen rynnäkköön ihminen voi ryhtyä vain kerran elämässään.

Palatessaan Pietariin Suvorov uskoi saavansa tunnustusta urotöistään Turkin sodissa, mutta hovi oli unohtanut hänet miltei kokonaan. Keisarinna Katariinalla oli omat suosikkinsa, joita juhlittiin komeasti. Suvorov vietti Pietarissa kolme kuukautta toimettona ja masentuneena, kunnes Katariina antoi hänelle tehtävän keväällä 1791.

Katariina Suuri oli kyllästynyt Ruotsin Kustaa III:n jatkuviin hyökkäyksiin ja uhkailuihin. Hän päätti linnoitusvyöhykkeiden rakentamisesta pääkaupunki Pietarin suojelemiseksi. Suvorov lähetettiin Viipurin kuvernementtiin selvittääkseen Suomen puolustuskysymystä. Suvorov oli katkera ja vihainen joutuessaan lähtemään koleaan Suomeen samaan aikaan kuin muita juhlittiin sotasankareina. Lähetettyään Katariinalle selvityksensä Suomen tilanteesta, Suvorov kuvitteli jo pääsevänsä pois, mutta Katariina lähetti hänelle määräyksen linnoitusvyöhykkeiden suunnitteluun. (Kauppi 2007.)

Niinpä hän aloitti työt, vastahakoisena, mutta pyrkien silti suorittamaan tehtävän parhaalla mahdollisella tavalla. Suvorov suunnitteli kolmiportaisen linnoitusketjun, johon kuului niin vanhoja kuin uusia linnoituksia. Suomen puolella Suvorov kunnosti ja rakensi lisää Lappeenrannan ja Haminan linnoituksia, jotka ruotsalaiset olivat aloittaneet. Suvorov rakennutti myös lisää Savonlinnassa sijaitsevaa Olavinlinnaa. Hän vahvisti myös Taavetin linnoitusta ja rakennutti Kyminlinnan, Utin, Kärnäkosken, Järvi Taipaleen ja Liikkalan linnakkeet sekä Ruotsinsalmen merilinnoituksen. (Kauppi 2007.)

Venäjä loi Saimaan halkaisevaa rajaa vartioimaan Saimaan laivaston. Laivaston tehtävänä oli myös pitää yhteyksiä yllä Savonlinnan, Lappeenrannan ja Kärnäkosken välillä. Kulkuyhteyksien parantamiseksi Suvorov rakennutti neljä sotakanavaa Kaakkois-Suomeen. Kutveleen kanava sijaitsee Ruokolahden ja Taipalsaaren rajalla, Käyhkää Ruokolahdella, Kukonharju Puumalan ja Ruokolahden rajalla sekä Telataipaleen kanava Sulkavalla. Ennen kanavien rakentamista Saimaan laivaston ainut vesitie Lappeenrannasta Olavinlinnaan oli kulkenut Puumalansalmen kautta, joka oli jäänyt vuonna 1743 Ruotsin puolelle. Suvorov oli itse kanavilla kaksi vuotta ja talvisin hän harjoitutti sotilaitaan Suomen metsissä, mikä aiheutti suurta kummastusta Pietarissa ja Suvorovia syytettiin jopa miestensä räökkäämisestä. (Hakala 2007.) Kukaan ei ollut aiemmin luullut että Suomen oloissa voisi moisia harjoituksia tehdä. Suvorov olikin monessa mielessä aikaansa edellä, minkä vuoksi hänen toimiaan aikalaiset eivät monesti ymmärtäneet.

Linnoitus- ja kanavatyöt Suomessa kestivät vuosia ja Suvorov, todellisena sotilaana, alkoi tuntea itsensä toimeettomaksi. Hän halusi takaisin taistelukentille, minne hän mielestään kuului. Suvorov oli kuitenkin ylpeä Suomessa tehdystään työstä ja palattuaan 1795 Katariinan käskystä tarkistamaan Suomen linnoituksia hän sanoi:

"Ei ole sopukkaa, mihin ruotsalaiset voisivat tunkeutua kohtaamatta vahvoja esteitä ja vastarintaa."

Eräs Suvorovin aikalainen on sanonut;

"Hänen tekemänsä varustukset saattavat todellakin Suomen rajan puolustuskuntoon ja tulevat ikuisesti todistamaan hänen taitavuuttaan ja hämmästyttämään insinöörejä."

Suvorov lähti seuraavaksi Puolan sotaan. Suvorov oli aiemmin sanonut voivansa lopettaa Puolan sodan 40 päivässä ja hän aikoi sen myös toteuttaa, vaikka hänet lähetettiin toisarvoisemmalle tehtävälle. Mutta Suvorov oli päättänyt lopettaa sodan ja taistellen periaatteidensa mukaisesti, nopeasti ja tehokkaasti, hän sai sodan loppumaan. Suvorovin sotaretki kesti 42 päivää. Tämän urotyön johdosta häntä juhlittiin Pietarissa ja Suvorov sai vihdoin haluamansa sotamarsalkan arvon. Mutta Paavali I:n noustessa Venäjän keisariksi, uudet tuulet alkoivat puhaltaa. Paavali I halusi kapinoida kaikkia

äitinsä Katariina Suuren mieltymyksiä vastaan. Niinpä Suvorov saikin pian nuhteluita keisarilta ja lopulta 1797 kirjeen, jossa hänet vapautettiin palveluksesta. Suvorov karkotettiin Kotsantskojen kylään, jossa häntä tarkkailtiin ja pidettiin huolta, ettei hän poistu mihinkään. Häntä piristi lapsiensa vierailu kesällä, mutta muuten Suvorov oli hyvin yksinäinen karkotusaikansa. Suvorovilla oli siis kaksi lasta, poika Arkadi ja tytär Natalia, avioliitostaan, joka oli päättynyt eroon jo vuonna 1784. Avioliittoelämä ei sopinut sotilaan elämään tottuneelle Suvoroville, eikä hänen vaimonsa kestänyt askeettista elämää.

Suvorovin vaikeat ajat karkotettuna miehenä loppuivat, kun hän sai 15.2.1799 Paavali I:ltä kirjeen, jossa luki:

"Sain juuri, kreivi Aleksandr Vasiljevits, tiedon Wienin hovin esittämästä toivomuksesta, että Te johtaisitte heidän joukkojaan Italiassa, minne myöskin Rosenbergin ja Hermanin johtamat minun armeijakuntani lähtevät. Tämän johdosta ja Euroopan nykyisissä oloissa katson velvollisuudekseni, ei ainoastaan omalta kannaltani, vaan myöskin toisten puolesta ehdottaa Teille, että ottaisitte tämän asian ja ylipääällikkyuden hoitaaksenne ja saapuisitte tänne lähteäksenne Wieniin."

Niinpä Suvorov lähti takaisin Pietariin ja vanhat erimielisyydet Paavali I:n kanssa oli unohdettu ja Suvorov vakuutti hänelle uskollisuuttaan. Oltuaan viikon Pietarissa Suvorov lähti Wieniin, jossa hänet otettiin riemukkaasti vastaan. Hän lähti taisteluihin Keski-Euroopan tantereille, voitokkaana kuten aina. Suvorovin kuuluisa Sveitsin sotaretki hakee vertaistaan sotahistoriassa. Suvorov marssi 20 000-miehisen armeijansa kanssa huonosti muonitettuna ja varustettuna, eri puolilta uhattuna ja yhtä mittaa taistellen 17 vuorokaudessa Sveitsin Tavernasta Churiin saakka. Tätä alppimarssia seurattiin herkeämättä joka puolella Eurooppaa. Suvoroville satoi kunnianosoituksia marssin päätyttyä.

Suvorov sai Venäjän korkeimman sotilasarvon, generalissimus, 69-vuotiaana Sveitsin urotöistään. Keisari käski myös pystyttää Suvoroville muistomerkin Pietariin, joka paljastettiin vuosi sotapäällikön kuoleman jälkeen. Suvorovin terveys ei ollut hyvä Italian ja Sveitsin sotarekillä, mutta hän oli loputtomalla taistelutahdolla ja tarmolla kestänyt kaiken mikä eteen oli sattunut. Lopulta Suvorovin terveys ei enää kestänyt ja hän kuoli 6. toukokuuta vuonna 1800 Pietarissa. Suuri sotapäällikkö haudattiin Marian ilmestyksen kirkkoon.

Elämänsä loppupuolella Suvorov sanoi itsestään:

”... Vuodatin verta puroina. Vapisen. Mutta rakastan lähimmäistäni; koko elämäni aikana en ole tehnyt ketään onnettomaksi; en allekirjoittanut yhtäkään kuolemantuomiota; ei yksikään hyönteinen ole tuhoutunut kädestäni. Olin pieni, olin suuri; onnen nousuissa ja laskuissa turvasin Jumalaan ja olin horjumaton...” (Lukin 2007, 122.)

Suvorovin monisäikeinen persoona

Sotapäällikkö Suvorov oli ihmisenä värikäs ja hän erottautui muista erikoisella käytöksellään. Suvorov rakensi itsestään tietoisesti myyttistä hahmoa, joka jäisi historiaan ja siinä hän onnistuikin. Hänellä on monia eri rooleja kansanperinteessä. Häntä on kuvailtu mm. ilveileväksi roolipelaajaksi, vaatimattomaksi kansanomaiseksi johtajaksi ja uskonnolliseksi patriootiksi. Kaikki kuvaukset pitävät omalla tavallaan paikkansa, Generalissimus Suvorov oli ainutlaatuinen yhdistelmä erilaisia piirteitä. (Europaeus 2007.)

Yksi Suvorovin tunnetuista piirteistä oli hänen mieltymyksensä valepukujen ja salanimien käyttöön. Käydessään Suomessa tiedusteluretkellä häntä varten oli Savonlinnassa järjestetty juhlatilaisuus. Suvorov päättikin pukeutua talonpojaksi, eikä häntä tietenkään päästetty juhlaan. Tämä ei Suvorovia haitannut ja niinpä hän sousti salmen ylitse Olavinlinna. Siellä hän paljasti henkilöisyytensä ja kenraalin univormunsa. Kunnialaukaukset ammuttiin linnasta kunniavieraan saapumisen merkiksi, ulkona odottaneen kaupunkilaisyleisön ihmetykseksi. (Rekola 1989, 132.)

Suvorov ei viihtynyt, monen aikalaisensa tavoin, Pietarin hovin seurapiireissä. Hän tunsu kuuluvansa taistelukentille ja oli onneton jos joutui olemaan toimeton. Suvorov suhtautui aina hyvin kriittisesti yläluokkaa kohtaan ja heidän mahtailevaan elämäntyyliinsä. Suvorov tunnetaan hänen halveksunnastaan ylellisyyttä kohtaan ja hänen välinpitämättömyydestään hallitsijoiden arvonosoituksia kohtaan. Nämä ominaisuudet saivatkin hänet monesti vaikeuksiin vallanpitäjien ja ylimysten kanssa. (Lukin 2007.)

Venäjällä Suvorovia pidetään enemmän ”kansan” sotapäällikkönä. Hänen läheisyytensä tavallisiin sotilaisiin on erityinen piirre verrattuna muihin venäläisiin kansallissankareihin. Eräs Suvorovin ihailija sanoi: *”Suvorov laski kätensä venäläisen sotilaan sydämelle ja tutkaili sen sykkimistä.”* Vaikka Suvorov olikin melko rikas mies, hän säilytti vaatimattomuutensa ja karut elämäntapansa. Suvorovilla oli tapana käydä nukkumaan varhain sekä myös herätä aikaisin, jonka jälkeen hän aloitti päivänsä juoksemalla ja kaatamalla kylmää vettä päällensä virkistääkseen ruumistaan. Samalla hän toisteli erilaisia ulkomaalaisia ilmauksia ja sanoja, mikä herätti arvatenkin ihmetystä muissa. Suvorov oli myös vakaumuksellinen ortodoksi ja kävi säännöllisesti kirkossa, rukoili hartaasti ja noudatti kaikkia kirkollisia paastoja. (Lukin 2007, 120.) Hän myös teki lahjoituksia ortodoksipyhäköille Kaakkois-Suomessa (Europaeus 2007).

Suvorov osasi useita eurooppalaisia ja itämaisia kieliä, pitäen kielitaitoa välttämättömänä taitona sotilaalle. Suvorovin suomenkielen taito on herättänyt monia epäilyjä hänen syntyperästään. Hänen on arvailtu jopa olleen suomalainen. Näitä arvailuja ovat voimistaneet mm. tarinat Suvorovista laulamassa suomalaisia runoja kuuluisalla sotaretkellään Alpeilla. Suvorov piti myös musiikkiharjoituksia sotilailleen, sillä hän piti musiikkia hyvin tärkeänä sekä sotilaalliselle että henkisellem elämälle. Sotapäällikkö oli myös innokas lukija ja hän tilasi suuria määriä erilaisia eurooppalaisia lehtiä. (Lukin 2007, 120 - 121.)

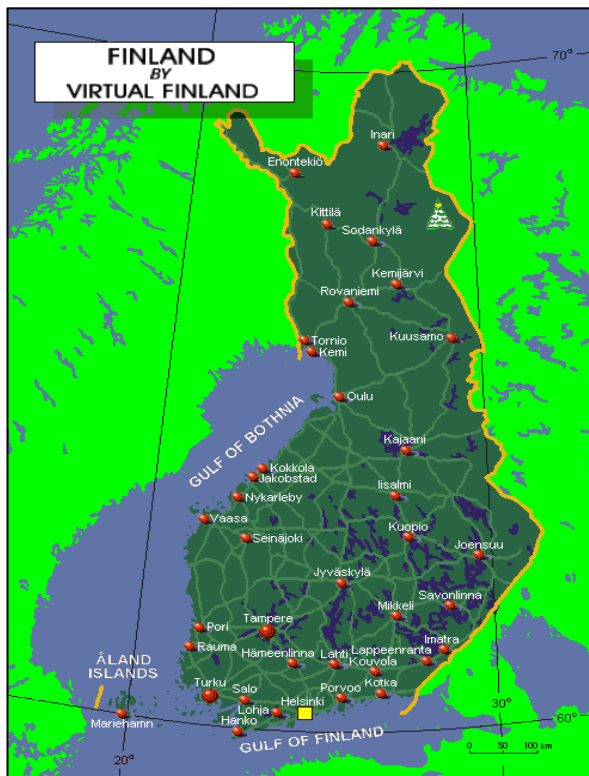
Eräs harvinainen ominaispiirre sotapäällikölle oli Suvorovin humaani ja jalomielinen suhtautuminen vastustajaansa sodassa. Tämä ja syvä kristillinen uskonnollisuus olivat harvinaisia piirteitä 1700-luvun lopulla, varsinkin suurien sotapäälliköiden joukossa. Suvorovin mielestä, rauhan aikana ei tulisi sietää yhtään väkivaltaa. Hän kannatti nopeita ja päättäväisiä sotatoimia ja täydellistä voittoa, välttääkseen pitkittyneet sotatoimet ja ylimääräiset uhrin. Sotapäällikkönä hän yritti yhdistää ihmisrakkautensa tehokkaaseen sodankäyntiin. Suvorov ei sietänyt mieletöntä jäärpäisyyttä, joka hänen mielestään johtaa vain turhiin uhreihin. (Lukin 2007, 121.)

Suvorovia pidettiin upseerin ja sotilaan ihanteena, joka ei tuntenut pelkoa missään tilanteessa. Yksityiselämässään hän ei ollut yhtä täydellinen. Hänen avioliittonsa nuoren ruhtinattaren Varvara Ivanovna Prozorovskajan kanssa kesti vain kymmenen vuotta. Suvorovilla oli tästä liitosta kaksi lasta, tyttö Natalia ja poika Arkadi (Galenko 2007, 110). Perhe-elämä ei kuitenkaan sopinut miehelle, jolle sotilaan elämäntyö oli se ainoa oikea ja jossa hän oli poikkeuksellisen loistava.

Näin amiraali Paul Johns kuvaili Suvorovia:

”Hän oli yksi harvoja tapaamiani ihmisiä, joka aina näyttää minusta tänään kiinnostavammalta kuin eilen ja josta odotan huomenna löytäväni itselleni uusia vieläkin ihailtavampia ominaisuuksia – enkä turhaan. Hän oli odottamattoman urhea, rajattoman jalomielinen, teeskennellyn karkeuden ja hassahtaneisuuden naamion alla hänellä oli yli-inhimillinen kyky tunkeutua asioiden ytimeen...Hän ei ole vain Venäjän ensimmäinen kenraali, vaan hänellä varmaankin on kaikki tarvittava, jotta häntä pidettäisiin Euroopan ensimmäisenä.” (Lukin 2007, 119.)

KARTAT

Kuva 1. Suomen kartta.

Kuva 2. Kaakkois-Suomen linnoitusjärjestelmä sekä sotakanavat.

”Kaakkois-Suomen Linnoituskierros”

Suvorovin Pietarin suojaksi rakennuttama Kaakkois-Suomen linnoitusjärjestelmä on tärkeä osa alueen historiaa. Linnoitusjärjestelmä koostettiin jo olemassa olevista linnoituksista sekä rakennettiin uusia vahvistamaan rajaa Ruotsia vastaan. Suurin osa linnoituksista on säilynyt hyvin 1700-luvun lopulta tähän päivään asti. Museovirasto on kunnostanut linnoituksia viime vuosina kulttuurimatkailukohteiksi sopiviksi.

Lappeenrannan linnoitus – Taavetin linnoitus, Luumäki – Utin linnoitus – Kärnäkosken linnoitus, Savitaipale - Haminan linnoitus – Kyminlinna, Kotka sekä Ruotsinsalmen merilinnoitus, Kotka.

Kaikkia linnoituksia ei ehdi nähdä yhtenä päivänä, johtuen pitkistä välimatkoista. Mukana reittiehdotelmassa on kaupunkien Internet-sivut, joilla vieraillessa voi tutustua kaupunkien majoitus- sekä ravintolatarjontaan. Kaikki linnoitukset kattavalle kierrokselle kannattaa varata useampi päivä. Reittiä voi mennä joko lähtien Lappeenrannasta tai Kotkasta.

Kierros alkaa Lappeenrannan linnoitukselta. Lappeenrannan linnoitukseen voi tutustua kesäisin järjestettävien kävelykierroksin. Linnoituksella järjestetään myös draamakierroksia sekä lapsille oma lasten linnoituskierros.

Lappeenrannassa on laaja valikoima majoitusvaihtoehtoja sekä ravintoloita moneen makuun. Linnoitus sijaitsee kävelymatkan päässä monista hotelleista. Majoitusvaihtoehtoista sekä kaupungin ravintolatarjonnasta voi kysellä Lappeenrannan matkailupalvelusta sekä Internet-osoitteesta www.gosaimaa.fi

Matka Lappeenrannan linnoitukselta Taavetin linnoitukselle on noin 40 kilometriä. Matka alkaa Valtakadulta, jolta käännetään vasemmalle Kirkkokadulle. Kirkkokadulta käännetään vasemmalle Koulukadulle, jota jatketaan eteenpäin noin 500 metriä. Koulukadulta käännetään vasemmalle. Tämän jälkeen vasemmalle Oksasenkadulle, jota ajetaan noin 1.8 kilometriä, jonka jälkeen käännetään oikealle ja jatketaan ramppia pitkin kuutostielle. Kuutostietä ajetaan Kouvolan suuntaan noin 30 kilometrin verran. Valtatie 6:lla on opasteet Taavetin linnoitukselle. Taavetin linnoitus sijaitsee Taavetin

taajaman keskustassa aivan kuntakeskuksen takana. Linnoitus toimii kesäisin kesätapahtumien järjestyspaikkana. Luumäen muihin nähtävyyksiin, majoitusvaihtoehtoihin sekä ravintolatarjontaan voi tutustua Internet osoitteessa www.luumaki.fi

Taavetin linnoitukselta palataan takaisin valtatielle 6. Matka jatketaan Kouvolan suuntaan Utin linnoitukselle. Matkaa Taavetista Uttiin on noin 38 kilometriä. Utin linnoitus sijaitsee aivan valtatie 6:n varrella lähellä Utin ABC-liikennemyymälää. Utin ABC:n kohdalla kääntyy tie oikealle Utin linnakkeelle. Utista matkaa Kouvolaan on noin 14 kilometriä. Kouvolaan löytyy useita majoitusvaihtoehtoja ja ravintoloita. Lisätietoja Kouvolan palveluista löytyy osoitteesta www.kouvola.fi

Matka Utin linnoitukselta Savitaipaleelle Kärnäkosken linnoitukselle on noin 70 kilometriä. Lähtö Utin ABC:ltä, käännetään oikealle Kuutostielle, jota ajetaan noin 1,7 kilometriä. Käännetään vasemmalle Kipparilantielle, jota jatketaan noin 9,4 kilometriä. Tämän jälkeen käännetään vasemmalle Hyyryntielle, jota ajetaan noin 1,6 kilometriä. Seuraavaksi käännetään oikealle Mikkelintielle. Mikkelintietä jatketaan eteenpäin 18,5 kilometriä. Tämän jälkeen käännetään oikealla Savitaipaleentielle, jota ajetaan 36,5 kilometriä. Savitaipaleelle käännetään Savitaipaleen ABC:n kohdalla vasemmalle. Kärnäkosken linnoitukselle ajetaan Savitaipaleen läpi, jatkaen matkaa kohti Partakoskea. Savitaipaleen keskustasta matkaa Kärnäkoskelle on noin 10 kilometriä. Lisätietoja Savitaipaleesta löydät osoitteesta www.savitaipale.fi

Matka Kärnäkosken linnoitukselta Haminan linnoitukselle on 85 kilometriä. Savitaipaleelta palataan takaisin Mikkelintielle, tielle numero 13. Mikkelintietä jatketaan oikealle noin 300 metriä, jonka jälkeen käännetään vasemmalle Tuohikontielle, jota jatketaan 2,7 kilometrin ajan. Tämän jälkeen matka jatkuu Taavetintielle. Taavetintielle käännetään vasemmalle ja sitä jatketaan eteenpäin noin 30 kilometrin ajan. Matka jatkuu suoraan eteenpäin 47 kilometrin verran. Tieltä poistutaan ramppia pitkin ja käännetään oikealle Kouvolantielle, jota jatketaan noin 3.1 kilometriä. Tämän jälkeen käännetään vasemmalle Mannerheimintielle, jota jatketaan noin 500 metriä. Tämän jälkeen käännetään

oikealle Raatihuoneen torille. Lisätietoja Haminasta löydät Haminan kaupungin Internet-sivuilta osoitteesta www.hamina.fi

Matka Haminasta Kotkaan on noin 27 kilometriä. Matkan varrella on useitahuoltoasemia. Lähtö Hamina Bastionista Raatihuoneentori 16. Raatihuoneentorilta käännetään oikealle Maariankadulle. Tätä katua jatketaan eteenpäin noin 0,5 kilometrin ajan. Tämän jälkeen käännetään oikealle Merikadulle. Merikatua jatkettaessa eteenpäin tullaan liikenneympyrään, josta käännetään vasemmalle. Tietä E18 jatketaan eteenpäin noin 18 kilometrin ajan. Tämän jälkeen käännetään vasemmalle Hyväntuulentielle. Hyväntuulentietä jatketaan noin 6 kilometrin ajan.

Tämän jälkeen käännetään oikealle Koulukadulle. Koulukatua jatketaan eteenpäin noin 0.7 kilometriä. Tämän jälkeen käännetään vasemmalle Tallinnankadulle. Tallinnankadulta käännetään vielä oikealle Sapokankadulle. Tätä tietä jatketaan eteenpäin noin 60 metriä, saaristoliikenteen veneet lähtevät Sapokan matkustajasatamalaitureilta. Laitureita vastapäätä sijaitsee Kotka Maretarium – akvaariokeskus, jonka osoite on Sapokankatu 2. Säännöllinen veneliikenne Varissaareen alkaa toukokuussa. Matka kestää noin 10 minuuttia suuntaansa. Meno-paluu lippu aikuisilta on 5 euroa ja lapsilta 2 euroa. Varissaarella turisteja palvelee kesäravintola Fort Elisabeth.

Matka Kotkan keskustasta Keskuskatu 6:sta Kotkan Matkailupalvelusta Kymminlinnan linnoitukselle on noin 8 kilometriä. Kymminlinna sijaitsee Hovisaaren pohjoisosassa, Kymijoen suistossa. Kymminlinnan linnoitus on Sutelantien ja Kymintien risteyksessä ja se on valtava linnoitusalue, jonne ei ole tarkkaa katuosoitetta. Sutelantie on paikallistie, joka kulkee valtatie 7/E18 rinnalla. Reitti kulkee ensin noin 230 metriä keskuskatua pitkin. Keskuskadulta käännetään vasemmalle Ruukinkadulle. Ruukinkatua jatketaan eteenpäin noin 310 metriä. Ruukinkadulta käännetään vasemmalle Satamakadulle. Tätä katua ajetaan noin yhden kilometrin verran, jonka jälkeen käännetään oikealle Kotkantielle. Matkaa jatketaan noin 1.7 kilometrin verran. Tien kääntyy oikealle Hyväntuulentielle, jota ajetaan eteenpäin noin 3.2 kilometriä. Hyväntuulentieltä

käännyttään vasemmalle Huumaantielle, jota jatketaan eteenpäin noin 0.8 kilometriä.

Lisätietoja Kyminlinnassa järjestettävistä kävelykierroksista löydät Kotkan kaupungin Internet-sivuilta osoitteesta www.kotka.fi

Halutessasi voit tutustua muutamaaan Suvorovin linnoitukseen yhden päivän aikana. Lappeenrannasta lähdettäessä voit pysähtyä ensin Taavetin linnoitukselle, siitä Utin linnoitukselle ja viimeiseksi Savitaipaleelle Kärnäkosken linnoitukselle. Tähän kolmen linnoituksen kierrokseen menee edestakaisin matkoihin aikaa noin 2,5 tuntia ja kilometrejä kertyy mittariin noin 190.

Suvorovin linnoituksista voi valita kohteeksi myös Haminan ja Kotkan linnoitukset. Näihin linnoituksiin ehdit tutustumaan myös yhden päivän aikana. Kierroksen voi joko aloittaa tutustumalla ensiksi Kotkassa sijaitseviin Ruotsinsalmen merilinnoitukseen sekä Kyminlinnan linnoitukseen. Kotkasta matkaa Haminaan on noin 27 kilometriä ja matka-aika on noin 30 minuuttia. Itse linnoituksiin tutustumiseen kannattaa kuitenkin varata enemmän aikaa.

Kaakkois-Suomen linnoitusjärjestelmä

Kaakkois-Suomen linnoitusjärjestelmä muodostuu kolmesta sisäkkäisestä linnoitusketjusta. Yhdessä ne muodostavat Kaakkois-Suomen puolustusjärjestelmän. Linnoitusjärjestelmä rakennettiin Vanhan Suomen alueelle 1790-luvulla venäläisten toimesta. Linnoitusjärjestelmän tehtävänä oli suojella Venäjän keisarikunnan pääkaupunkia Pietaria ruotsalaisten mahdollisilta hyökkäyksiltä. Venäjä hallitsi 1700-luvulla Kaakkois-Suomea eli Vanhaa Suomea. Vanha Suomi oli sotilaalliselta puolustukseltaan ennen linnoitusjärjestelmän rakentamista todella huonossa kunnossa. Sotilaallinen puolustus nojasi lähinnä vanhojen, Ruotsilta perittyjen linnoitusten varassa. Uudenkaupungin rauha solmittiin vuonna 1721. Rauhassa Venäjän sai haltuunsa Viipurin ja Käkisalmen keskiaikaiset linnat. (Wikipedia 2007.)

Vuonna 1743 solmittiin Turun rauha. Silloin venäläisille siirtyi 1600-luvun puolivälissä perustettu Lappeenrannan linnoitus. Turun rauhan myötä venäläisille siirtyivät 1720-luvulla rakennettu Haminan linnoitus sekä keskiaikainen Olavinlinna Savonlinnassa. Ainoa venäläisten uusi linnoitustyö Vanhassa Suomessa ennen 1790-luvun linnoitusjärjestelmän luomista oli Luumäellä sijaitsevan Taavetin linnoituksen ensimmäisen vaiheen rakentaminen vuosina 1773-1781. Ruotsin uuden kuninkaan revanssipolitiikan myötä käytiin vuosina 1788-1790 Kustaa III:n sota. Tämä sota päättyi Värälän rauhaan. Värälän rauhasta selvittiin ilman alueluovutuksia suuntaan tai toiseen. Ruotsin armeija saavutti sodassa useita voittoja. Nämä voitot olivat osoittaneet Venäjän luoteisrajan puolustuksen olevan osin todella huonossa kunnossa. (Wikipedia 2007.)

Pääkaupunki Pietarin sijainti lähellä rajaa lisäsi venäläisten huolta rajan turvallisuudesta. Venäläiset uskoivat pääkaupungin olevan vaarassa. Venäjän huomio kääntyi Vanhan Suomen alueen puolustuksen lujittamiseen ja vahvistamiseen sodan päättyessä. Keisarinna Katariina II:n luottomies kenraali Aleksandr Suvorov sai vuonna 1791 tehtäväksi lujittaa ja rakentaa täysin uusia linnoituksia Ruotsin vastaiselle rajalle. Suvorov kirjoitti Suomeen paikan päälle päästyään Katariina II:lle:

”Täällä on lunta, kuraa, järvet jäässä, kulku on vaikeaa ja aina ei mahdollista; kaikella tahdolla ei voi mennä nopeammin.”

Tästä huolimatta Suvorov ryhtyi töihin nopeasti ja määrätietoisesti. Hänen tavoitteenaan oli rakentaa alueelle vahva linnoitusjärjestelmä. (Wikipedia 2007.)

Kaikkien Vanhan Suomen kautta Pietaria kohti kulkevien teiden sulkeminen oli linnoitusjärjestelmän rakentamisen tavoite. Teiden risteyskohtiin tai vaikeasti kierrettäviin paikkoihin sijoitettiin uusia linnoituksia. Vanhoja linnoituksia vahvistettiin linnoitusarkkitehtuurin uusimpien suuntausten mukaisesti. Kaakkois-Suomeen nousi kolmesta linnoitusketjusta muodostuva vankka linnoitusjärjestelmä. (Wikipedia 2007.)

Kaikista lähimpänä pääkaupunkia sijaitsevan puolustuslinjan muodostivat Pähkinälinna, Kronstadtin linnoitus sekä Viipurin ja Käkisalmen linnat. Nämä linnat olivat linnoitusjärjestelmän sisäisimmät linnakkeet. Hamina, Taavetti ja Lappeenrannan linnoitus muodostivat toisen linnoitusketjun. Järjestelmän uloimman ketjun Kymenlaaksossa muodostivat aivan rajan pintaan rakennetut uudet linnoitukset sekä keskiaikainen Olavinlinna Savonlinnassa. Uudet sisämaahan rakennetut Järvi Taipaleen, Kärnäkosken, Utin linnoitus sekä Liikkalan linnake olivat varsin pieniä. Linnoitusketjun päätepisteeksi rannikolle rakennettu Kyminlinna sekä Ruotsinsalmen merilinnoitus, jotka yhdessä muodostivat linnoituskaupungin, olivat sitäkin näyttävämmät. (Wikipedia 2007.)

Aivan uusia linnoituksia olivat vain linnoitusjärjestelmän ulomman linnoitusketjun linnoitukset. Jo aikaisemmin olemassa olevia linnoituksia laajennettiin ja niiden varustuksia varusteltiin entistä vahvemmiksi. Haminan ja Lappeenrannan linnoitusten keskeneräisiä hiekkavalleja vahvistettiin

harmaakivimuureilla. Luumäellä sijaitsevaa Taavetin linnoituskaupunkia laajennettiin sekä myös Olavinlinnan tykkitorneja korotettiin ja keskiaikaista linnaa uudistettiin bastionirakenteilla. Myös Viipurin ja Käkisalmen linnojen bastionirintaman varustuksia täydennettiin. Linnoitustöiden lisäksi vahvistettiin myös Venäjän laivaston liikkumiskykyä Saimaalla.

Lappeenrannan ja Savonlinnan väliselle vesireitille rakennettiin Suvorovin sotakanavina tunnetut neljä avokanavaa. Uusia kanavia tarvittiin, sillä Ruotsi pystyi valvomaan Saimaan vesiliikennettä Puumalansalmen kapeikossa. Kutveleen, Käyhkään, Kukonharjun ja Telataipaleen kanavat Taipalsaarella, Ruokolahdella, Puumalassa ja Sulkavalla valmistuivat rinnan linnoitusten kanssa. Uusia kanavia käyttämään ja Saimaan alueen puolustusta vahvistamaan perustettiin jo Kustaan III:n sodan loppuvaiheissa Venäjän Saimaan laivasto. Laivaston tykkiveneet sijoitettiin Lappeenrannan ja Kärnäkosken linnoituksiin sekä Olavinlinnaan. Laivaston vahvuus oli vajaa sata erikokoista alusta ja noin tuhat merisotilasta. (Wikipedia 2007.)

Näin Suvorov kirjoitti linnoitustöiden vauhdittamisesta vuonna 1792:

” En mene syitä erittelemään, mutta näette itse että Lauben kanavatyöt uinuvat. Te olette auttaneet kaikkialla, auttakaa myös siellä. Saattakaa nopeammin loppuun Utti, heti lähettäkää joukot kanaville ja varoittakaa pienimmästäkin vitkastelusta matkalla tai muonan haussa. Yrittäkää saattaa loppuun 1. syyskuuta, 7. sijaan, jos mahdollista, muutaman vuorokauden nopeutus, jos tunnit ovat kallisarvoisia.” (Galenko ym. 2007.)

Suvorov myös kirjoittaa linnoitustöiden etenemisestä tyytyväiseen sävyyn:

” Kaikkialla kenttälinnoituksilla menestystä; oikein kauniita, vahvoja ja kestäviä. Ensi kesänä jos tarvitaan voisi päällystää tiilellä ja alimpien varustusten valleja kohottaa.” (Galenko ym. 2007.)

Mittavaa rakennusurakkaa tekemään tuotiin Viipurin kuvernementin, eli Vanhan Suomen, vakinainen armeija. Armeijaan kuului noin 20 000 miestä. Tämän lisäksi rakennustöihin osallistui Suomen divisioona, jonka vahvuus vaihteli 20 000—30 000 mieheen. Lisäksi linnoitustöissä työskenteli joukko rangaistusvankeja. Linnoitukset valmistuivat varsin nopeasti, useat jo 1790-luvun alkuvuosina. Useilla työmailla, kuten kanavilla, työskenneltiin kuitenkin

lähelle vuosisadan vaihdetta saakka. Suvorov kirjoittaa vuoden 1791 lopussa oman työnsä tuloksista Suomessa:

”Epävarmuus on viisauden äiti. Epäilin itseäni, mutta löydän kaikkialta menestystä enemmän kuin olin kuvitellut; monet kohteet ovat valmiita ja jos Jumala suo ensi kesänä raja on varmistettu 100 vuodeksi”.

(Wikipedia 2007, Galenko ym. 2007.)

Olot linnoitustyömailla olivat ankarat. Ankara ilmasto, kehnot majoitusolot, riittämätön ravinto, rokot, vatsataudit ja influenssat vaativat veronsa. Rakennustöihin osallistuneista miehistä jopa 10 000 joutui jättämään työt kesken joko sairastumisen tai kuoleman myötä. Pietarissa huhuttiin kenraali Suvorovin itse olleen syypää suuriin lukuihin teettäessään raskasta työtä ankarissa olosuhteissa. Linnoitusten rakentaminen ja sotaväen läsnäolo loi suomalaisille uusia elinkeinomahdollisuuksia. (Kauppi 2007.)

Suvorovin kauden jälkeen sotilaiden käyttö rakennustöihin kiellettiin. Tämän jälkeen työvoimaa alettiin palkata siviiliväestön keskuudesta. Kaupunkien porvarit toimivat usein urakoivana välikätenä. Linnoitustöihin tuotiin myös maaorjia kauempaa Venäjältä. Rakennustarvikkeita hankittiin suomalaisten kauppiaiden sahoilta ja tiilitehtailta. Suomalaisia hakeutui maaseudulta linnoituksiin upseeriston rengeiksi ja piioiksi. Seka-avioliittojen solmiminen oli yleistä. (Wikipedia 2007.)

Monien tuhansien venäläisten sotilaiden tulo harvaan asutulle maaseudulle aiheutti rajun yhteiskunnallisen muutoksen. Ensin venäläiset tulivat linnoitustöihin, sittemmin myöhemmin pysyvästi varuskuntiin. Se vaikutti elinkeinoelämään, avioliittokäyttäytymiseen, uskontoon, tapakulttuuriin, muuttoliikkeeseen sekä myönteisesti että kielteisesti. Monet erilaiset sairaudet olivat yleisiä, kuten tartuntataudit, rokot, vatsasairaudet ja influenssat. Ne aiheutuivat varmasti jossain määrin linnoitustyön olosuhteista, kylmetymisistä ja huonosta muonasta. Myös ns. Ranskan tauti eli erilaiset sukupuolitaudit olivat yleisiä. Taudit levisivät myös suomalaisväestöön, joka joutui majoittamaan, kyyditsemään ja huoltamaan seudulle ilmestynyttä monenkirjavaa joukkoa. Kaakkois-Suomi alkoi siirtyä rahatalouteen. Portit Viipuriin ja Pietariin avautuivat. (Kauppi 2007.)

Vanhan Suomen linnoittamiseksi tehty valtaisa työ valui täysin hukkaan. Venäjän ja Ruotsin välinen raja siirtyi vuosina 1808-1809 käydyn Suomen sodan seurauksena kauaksi länteen. Linnoitusjärjestelmä ei päässyt tositoimiin edes Suomen sodan aikana. Ruotsalaisjoukot perääntyivät raja-alueilta hyvissä ajoin ennen venäläisten hyökkäystä. Sodan jälkeen linnoitusjärjestelmän maalinnoitukset lakkautettiin yksi toisensa jälkeen ja ainoastaan rannikkolinnoitukset säilyttivät sotilaallisen merkityksensä. Ruotsinsalmen merilinnoitus joutui Krimin sodan aikana brittiläis-ranskalaisen laivaston hyökkäyksen kohteeksi. Venäläinen varusväki poistui linnoituksesta hyvissä ajoin ja vihollinen tuhosi tyhjilleen jätetyn merilinnoituksen vuonna 1855. (Wikipedia 2007.)

Useimmat linnoitusjärjestelmään kuuluneet linnoitukset ovat tänä päivänä suosittuja matkailukohteita. Nykyisen Suomen puoleisista linnoituksista huolehtii Museovirasto, joka on kunnostanut niitä työllisyystöinä erityisesti 1990-luvulla. Viimeisin linnoitusjärjestelmän kunnostamaton osa, Suvorovin sotakanavat, ovat parhaillaan työn alla. (Wikipedia 2007.)

Taavetin linnoitus

Vuosina 1741–1743 käytiin Hattujen sota, jonka seurauksena Ruotsin kaakkoisraja siirtyi Kymijokeen. Sodan päättyessä Turun rauhaan, Venäjä oli saanut haltuunsa Suomenlahden alueen keskeisimmät merilinnoitukset Haminan, Viipurin, Tallinnan ja Narvan. Sisämaan linnoituksista Venäjän haltuun olivat siirtyneet Lappeenranta, Käkisalmi ja Savonlinna. Uudenkaupungin rauhan (1721) jälkeen Maaherra Frisenheimin teettämä Lappeenranta-Hamina maantie haarautui Lappeenrannan - Hämeenlinnan teiltä Luumäen Marttilan kylän lähellä. Uusi Haminasta tuleva tie sai Lappeenrannantien risteyksessä edelleen jatkoyhteyden Savitaipaleen ja Mikkelin suuntaan. Näin pienestä Marttilan kylästä muodostui Kaakkois-Suomen maanteitse tapahtuvan liikenteen merkittävä risteys. (Luumäki 2007, Toivanen 1980, 58 - 59.)

Kustaa III:n vallankumous ja poliittisen suunnan muutos herätti venäläiset tehostamaan rajansa puolustusta. Tämän seurauksena Marttilan teiden risteys päätettiin suojata linnoituksella. Tienristeys, jota linnoitus suojasi, jäi vallien keskelle ja sillä kulkeminen oli mahdollista menemällä linnoituksen läpi. Marttilaan rakennettavalla linnoituksella voitiin sulkea Salpausselän kapeikko ja estää ruotsalaiset ryhtymästä joskus laajempiin hankkeisiin. Nämä olivat perustelut linnoituksen sijoittamiselle. Taavetin linnoitus on saanut nimensä pyhimys Davidovskaja kreposti David Silunskilaisen vuosipäivän mukaan. Katariina II vahvisti linnoitussuunnitelman tuona kyseisenä päivänä eli heinäkuun seitsemäntenä. (Toivanen 1980, 58 - 59.)

Linnoituksen ensimmäisen rakennusvaiheen 1773–81 välisenä aikana paikalle kohosi ranskalaismallinen bastionilinnoitus. Bastionilinnoitus oli kooltaan noin 800 x 650 m. Ruotsalainen tiedustelija, Gustav Henrik Jägerhorn luonnosteli retkellään vuonna 1779 Taavetin osittain valmiin ja osittain vielä työn alla olleen linnoituksen. Jägerhornin luonnoksessa on kuvattu bastionit valmiiksi, joten keskeneräiset työt sekä linnoituksen eteläisellä että pohjoisella rintamalla harhauttivat hänet luonnostelemaan linnoituksen pohjakaavan virheelliseksi. Linnoituksen suunnitelmat edellyttivät viittä bastionia, joiden välissä olivat

kurtiinit ja niiden ulkoporttien suojana ravelliinit. Linnoituksen pohjoispuolelle suunniteltiin myös kaponieerivarustusta, mutta se ei kuitenkaan ehtinyt valmiiksi töiden päätyttyä. (Luumäki 2007, Toivanen 1980, 58 - 59.)

Tähän Kaakkois-Suomen linnoitusjärjestelmän rakentamiseen liittyi myös Taavetin linnoituksen toinen rakennusvaihe. Toisen rakennusvaiheen aikana bastionirintamaan lisättiin neljä raveliinia. Myös vallihaudat kivettiin ja pohjoissivustalle rakennettiin sarvilinna, sitadelli. Taavetin linnoitus muodosti nyt kaupungin. Sen asukasluku kohosi silloin jo yli kahden tuhannen. Uusien suunnitelmien mukainen linnoitus valmistui vuonna 1796. Sen aseistus oli varsin vahva, sillä siihen kuului vuonna 1799 102 tykkiä, 12 haupitsia ja edinorogia sekä 15 mörssäriä. Linnoituksen vallien sisäpuolelle rakennettiin kirkko, kasarmit ja makasiinit sekä komendantintalo. Varusväkeä linnoituksella oli noin 3600 miestä. Linnoituksen ensimmäinen komendantti oli Henrik von Lieven. Keisari Aleksanteri I vieraili linnoituksessa vuonna 1803.

(Luumäki 2007, Kauranen 2005, 153.)

Linnoituksen historia jäi hyvin lyhyeksi, sillä se lakkautettiin vuonna 1803. Tämän jälkeen linnoitus jäi rappeutumaan. Vuonna 1829 linnoituksen rakennukset kirkkoa lukuun ottamatta myytiin huutokaupalla. Linnoituksen uusi elämä alkoi vuonna 1878, kun silloinen Keisari Aleksanteri II vahvisti Suomen asevelvollisuuslain. Tämän jälkeen Taavetin linnoitus siirtyi 24. Reservikomppanian käyttöön. Reservikomppanian aikana linnoitusalueelle rakennettiin toistakymmentä rakennusta. Näistä rakennuksista on vielä osa jäljellä muuttuneessa asussa. Reservikomppanian väepelin virka-asunto toimii tänä päivänä Svinhufvud-museona. Museovirasto on viime vuosina kunnostanut linnoitusta. Taavetin linnoitus on nykyisin merkittävä nähtävyys ja kesätapahtumien järjestämispaikka. Hyvä sijainti aivan valtatie 6:n läheisyydessä mahdollistaa myös matkailijoille helpon ja kätevän mahdollisuuden poiketa tutustumaan linnoitukseen. Linnoituksen sijainti Taavetin kuntakeskuksessa mahdollistaa vierailijoiden tarvitsemien muiden palveluiden saannin. (Kauranen 2005, 153, Luumäki 2007.)

Kärnäkosken ja Partakosken linnoitukset

Venäläiset olivat Turun rauhan jälkeen varmistaneet Lappeenrannan ja Mikkelin välisen Saimaan lounais- ja länsirannan kannaskapeikkoja kulkeneen tien, rakentamalla varustuksen Kärnäkoskesta luoteeseen, Partakoskelle. Kustaan sodan aikana 1790 Partakoski valloitettiin, joka tosin oli jo vahvasti varustettu. Näin ollen varustus joutui hetkellisesti kolmen kruunun eli ruotsalaisten valtaan. Venäläiset joukot hyökkäsivät kuitenkin jo samana vuonna mutta varustus jäi kuitenkin vielä sodan loppuun saakka suomalaisten ja ruotsalaisten joukkojen haltuun. Kärnäkosken ohella myös Partakoskella olleet varustukset liitettiin Suvorovin linnoitusohjelmaan. Partakoski ei kuitenkaan vuoteen 1791 saanut tarvitsemaansa huomiota, sijaitsihan se ensimmäisenä venäläisten luoteisrajan etuvarustuksena, Saimaan sokkeloisen vesitiejärjestelmän läntisessä osassa. ”Kivi kiven päällä, palisadi tuskin kaikin paikoin käyttökelpoisena” Partakosken ”naurettavassa kunnossa” ollutta varustusta ryhdyttiin rakentamaan elokuussa 1791. (Toivanen 1980, 69 - 71.)

Partakosken redutti sijaitsee noin kymmenen kilometriä Savitaipaleen tietä pohjoiseen. Partakosken eteläpuolelle, korkealle mäellä sijaitseva Partakosken redutti rakennettiin Kärnäkosken etuvarustukseksi. Redutti rakennettiin samaan aikaan Kärnäkosken linnoituksen kanssa vuonna 1791. Työvoimana oli noin 1400 venäläistä. Tälle paikalle rakennettiin ensimmäinen varustus jo Pikkuvihan ja Turun rauhan jälkeen, mutta se pääsi nopeasti huonoon kuntoon. Redutista voitiin tehokkaasti valvoa kosken ylittävän sillan liikennettä. Partakoski toimi myös Venäjän Saimaan laivaston yhtenä tukikohtana. Sinne oli sijoitettu yksitoista yksitykkistä tiedusteluvienettä. Partakoskella oli aseinaan yhteensä kuusitoista tykkiä. Haminan rauhan jälkeen vuonna 1809 redutti menetti merkityksensä rajan siirtyessä Torniojoelle. Linnake jäi tämän jälkeen autioksi. Partakosken redutti tuhoutui myös osittain venäläisten kaivaessa paikalle vallihautoja I maailmansodan aikana. (Kauranen 2005, 204.)

Kärnäkosken linnoitus oli osa Kaakkois-Suomen linnoitusjärjestelmän ulointa puolustusketjua. Tämä puolustusketju sijaitsi aivan valtakunnan rajan pinnassa.

Sen tehtävänä oli suojata ja antaa turvaa juuri perustetulle Venäjän Saimaan laivastolle. Sen tehtävä oli myös turvata Saimaan ja Suomenlahden välisen kannaksen pohjoispää mahdolliselta maahyökkäykseltä. Kaakkois-Suomen linnoitusjärjestelmän rakentamisesta vastaava kenraali Suvorov valitsi yhden uuden rajalinnoituksen sijoituspaikaksi Kärnäjoen suun Saimaan ja Kuolimojärven välisellä kannaksella. Tämä paikka sijaitsi myös aivan Lappeenranta Ristiina – tien varressa. Paikalta voitiin valvoa Venäjän ja Ruotsin välistä rajaa. Paikalta voitiin valvoa myös kannaksen läpi kulkevaa liikennettä kuin myös Saimaan luoteis- ja länsiosien sokkeloisilla vesireiteillä purjehtivia aluksia. Uuden linnoituksen lähistöllä oli käyty Kustaa III:n sodan aikana useita yhteenottoja ruotsalaisten ja venäläisten joukkojen välillä. (Wikipedia 2007.)

Suvorov suunnitteli Saimaan lounaisrannan Lapinsalmen sekä Kuolimojärven välisen Kärnäkosken partaalle varustuksen, joka suojaisi Kärnäjoen ylittävää maantietä sekä venäläistä Saimaan laivastoa. Kärnäkosken linnoitusta rakennettiin vuosina 1790-1793. Linnoituksen suunnittelijoina toimivat Ranskan suurta vallankumousta Venäjälle paenneet insinööriupseerit. Kärnäkosken linnoitus rakennettiin ranskalaiselle linnoitusperinteelle uskollisesti bastionijärjestelmän mukaisesti. Perinteisen säännöllisen bastionimuodon sijasta linnoitus rakennettiin kuitenkin epäsäännöllisen muotoiseksi ja maaston muotoja mukailevaksi. Vajavaisen bastionirakenteen syynä oli tilanpuute. (Wikipedia 2007.)

Linnoituksen länsi- ja eteläsivut varustettiin kolmella puolibastionilla. Linnoituksen päämuurin eteen sijoitettiin kolme etuvarustusta, ravelliinia. Idän- ja pohjoispuoleisille sivuille, jotka lähinnä rajautuivat Saimaaseen, rakennettiin pelkkä tenaljirintama. Tämä siitä syystä, että näiltä puolilta ei hyökkäystä odotettu. Linnoitusta ja sen etuvarustuksia kiersivät maavalli ja vallihauta. Linnoituksen pohjoiskärjessä sijaitsi takaportti, josta oli pääsy laivoille ja vedenotto paikalle. Linnoituksen muureille rakennettiin 55 tuliasemaa tykeille. Linnoituksen sisälle rakennettiin sotilaiden kasarmi, upseeritalo, päävartio, arestirakennus sekä ruutivarasto. Hirsirakenteiset rakennukset on purettu ja niiden paikalla on vain kivijalkojen jäännökset. (Wikipedia 2007.)

Varsinaisen linnoituksen lisäksi rakennettiin sen läheisyyteen kaksi pienempää erillistä tukilinnaketta, reduttia. Kärnäjoen eteläsuuhun, Saimaan ja Kuolimojärven välisen kannakselle noin 600 metrin päähän, päälinnoituksesta rakennettiin myös Vuorilinnoituksen nimellä tunnettu Kärnäkosken redutti. Partakosken puolelle noin kaksi kilometriä luoteeseen Kärnäkosken linnoituksesta rakennettiin Partakosken redutti. Kärnäkosken linnoituksen rakennustöihin osallistui 1 400 venäläistä sotilasta ja paikallista talonpoikaa. Huomattava osa rakennusmiehistä menehtyi raskaan työn ja sairauksien uuvuttamina. Itse Suvorovin kerrotaan vierailleen työmaalla usein ja nauttineen puulusikalla samaa ruokaa kuin muukin työväki ja sotilaat. Valmistuttuaan Kärnäkosken etuvarustuksen miehistöksi määrättiin neljän komppanian varusväki sekä aseistukseksi 14 tykkiä ja kaksi haupitsia, mutta tykistön vahvuutta lisättiin myöhemmässä vaiheessa vielä 10 putkella. (Kauranen 2005, 157, Toivanen 1980, 71, Wikipedia 2007.)

Kärnäkosken linnoitus vartioi valmistuttuaan Venäjän luoteisrajaa vain 15 vuoden ajan. Linnoitus toimi samaan aikaan myös yhtenä Venäjän Saimaan laivaston tukikohtana. Laivaston muut osastot oli sijoitettu Lappeenrannan linnoitukseen ja Olavinlinnaan Savonlinnassa. Kärnäkosken linnoitus, kuten kaikki muutkin Kaakkois-Suomen linnoitukset, menettivät sotilaallisen merkityksensä Suomen sodan jälkeen vuonna 1809. Suomen sodan seurauksena Ruotsin ja Venäjän raja siirtyi kauas Torniojoelle. Keisari Nikolai I määräsi tarpeettomiksi jääneet sisämaan linnoitukset lakkautettaviksi vuonna 1835. Lakkautuspäätösten jälkeen linnoituksista vedettiin aseistus pois, rakennukset ja muu varustus aseita lukuun ottamatta huutokaupattiin ja varustukset jätettiin metsittymään. (Wikipedia 2007.)

Ruotsin uhkaa vastaan rakennettu linnoitus ei ehtinyt taistella kertaakaan vihollista vastaan. Suomen sodan, linnoituksen käyttöajan ainoaksi jääneen Ruotsin ja Venäjän välisen sodan, taistelut käytiin kaukana Kärnäkoskelta. Ruotsin armeija perääntyi hyvissä ajoin vältellen yhteenottoja hyökkäävien venäläisten kanssa ja näin ollen Kärnäkosken linnoitus ei koskaan päässyt sotatoimiin. Myöhemmin Suomen sisällissodan aikana alueella käytiin useita taisteluita. Nykyisin Kärnäkosken linnoituksen alue on varustettu matkailijoille

tarkoitetuilla opastekylteillä. Museovirasto ja ympäristöministeriö ovat luokitelleet linnoituksen ympäristön valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi ja maisema-alueeksi. Museovirasto on kunnostanut Kärnäkosken linnoitusta yhdessä muiden Kaakkois-Suomen linnoitusten kanssa työllisyystöinä. Kivivallien sortumia on korjailtu ja linnoituksen ympäristöä on siistitty puista ja pensaista. (Wikipedia 2007, Kauranen 2005, 157.)

Liikkalan linnake

Myllykosken Liikkalan kylässä yhtyvät tiet, jotka johtavat lopulta aina Haminaan saakka. Tähän risteykseen rakensivat venäläiset etuvarustuksen. Varustuksen määränä oli estää pohjoisesta suunnattu hyökkäys Haminaan. Liikkalan linnoitus rakennettiin Hattujen sodan jälkeen Kustaa III:n suorittamaa 1772 vallankaappaus. Linnake muodostui kahdesta umpilinnakkeesta ja niitä yhdistävästä katvetiestä. Linnakkeen miehityksenä oli kaksi komppaniaa. Lisäksi miehityksestä vastasivat neljä kasakkaa, upseeri, korpraalikunta, välskäri ja rummunlyöjä. Aseistuksena oli 14 tykkiä. (Kauranen 2005, 150.)

Liikkalan sulkuvarustuksen tukena oli myös kaksi venäläistä kasarmialuetta. Alue I oli Oja-Huovilassa Suijanojan yli johtavan sillan Haminan puolella. Alue I on noin 200 metrin pituisella jaksolla molemmin puolin tietä. Tämä alue käsitti kolme noin 100 metriä pitkää kasarmia. Lisäksi alueella oli kuusi upseerien käyttöön huoltotiloiksi sekä varastoksi tarkoitettua rakennusta. Kaksi näistä rakennuksista sijaitsi linjassa tien eteläpuoleisen kasarmin kanssa ja loput molemmin puolin tietä toisen rakennuslinjan kanssa. (Kauranen 2005, 150.)

Alue II käsitti yhden edellisten kanssa samankokoisen kasarmin sekä kuusi vastaavalla tavalla ryhmiteltyä huolto- ja varastorakennusta. Tämä alue sijaitsi noin sata metriä paikasta, missä Sippolanjoki tekee mutkan tien kylkeen. Liikkalan linnakkeen sulkuvarustuksen ja sen kahden komppanian tehtävä oli lähinnä Kymijoen linjan keskiosan ylimenopaikkojen valvonta. Liikkalan

reserviksi Suvorov määräsi 16 kilometrin päässä kaakossa olevan Haminan linnoituksen. (Kauranen 2005, 150.)

Järvitaipaleen linnoitus

Järvitaipaleen linnoitus sijaitsee lähellä Valkealan ja Savitaipaleen rajaa. Paikka on hyvin syrjäinen Matalajärven ja Riihijärven välisellä kannaksen koillispuolella. Linnoitus sijaitsee luonnonkauniilla paikalla, kirkasvetisine järvineen. Linnoitus on lähellä tietä mutta se on vaikeasti havaittavissa, koska alueella on paljon puustoa. Salpausselkää seuraava Lappeenrannan tie kulkee Vaalasta Tuohikontin kautta Savitaipaleelle ja sieltä Lappeenrantaan. Tuohikonttiin oli jo vuonna 1769 tehty tarkastusmatka Bibkovin johdolla. Tämän matkan jälkeen alueelle rakennettiin etuvarustus. Kustaan sodan kokemusten perusteella etuvarustus todettiin riittämättömäksi ja sitä ei pidetty enää tarpeeksi vahvana. (Kauranen 2005, 162.)

Alempi Lappeenrannan tie oli jo aikaisemmin suljettu Utin ja Taavetin linnoituksilla. Myös ylempi Lappeenrannan tie haluttiin sulkea. Tätä tarkoitusta varten rakennettiin Järvitaipaleen linnoitus. Linnoitus rakennettiin puolustuksen kannalta edulliseen maastoon. Tätä kautta johti myös tie Känäkosken linnoituksen selustaan Savitaipaleelle. Rakennustyöt alkoivat Järvitaipaleella heinäkuussa 1791. Kaikkiaan rakennustöihin osallistui 698 miestä. Suvorovin suunnitelmien mukaisesti linnoituksesta rakennettiin tähtiskanssi, jossa oli kahdeksan ulkonevaa kulmaketta. Linnoituksen vallit oli vahvistettu kivimuurauksin. Samalla tavalla kuin Utissa, Järvitaipaleen linnakkeen pohjoispuolelle rakennettiin ulkopuolinen patteri ja sinne johtava suojatie. Linnoituksen koko oli noin 100*140 metriä. Ulkopuolinen patteri oli noin 60 metrin päästä itse linnakkeesta. Varustuksen sisäpuolinen katvietie varustettiin palisadein eli hakulein, samoin varustettiin myös tie patterille. (Kauranen 2005, 162.)

Linnoituksen sisäpuolelle rakennettiin kasarmi sekä pienempi huoltorakennus. Aluksi linnoituksen aseistuksena oli kuusi tykkiä. Myöhemmin tykkien määrä

nostettiin kymmeneen. Samoin kuin Liikkalan linnakkeella myös Järvi Taipaleella oli miehityksenä kaksi komppaniaa. Haminan rauhan seurauksena myös Järvi Taipale menetti sotilaallisen merkityksensä. Linnake jäi tyhjilleen ja sen rakennuksista ei ole enää mitään jäljellä. Syrjäisen asemansa takia linnoitus on kuitenkin melko hyvin säilynyt. Metsää on raivattu pois tietä ja nykyään linnoituksesta ja sen alueesta muodostuu selvä kuva. (Kauranen 2005, 162.)

Utin linnoitus

Utin linnoitus sijaitsee noin 12 kilometriä Kouvolasta Lappeenrantaan päin valtatie 6:n varressa. Tie kulkee nykyään linnoituksen eteläisen taisteluhaudan kaivannon ylitse. Ruotsalaisten sotateimet 1700-luvun loppupuolella ulommalla Salpausselällä, kuten Savossa, Saimaan länsirannalla ja Kymijoen linjalla, osoittivat venäläisille selvästi aukot heidän puolustusjärjestelmässään. Utin nummella oli jo aikaisemmin käyty taistelu, joka päättyi ruotsalaisten voittoon. He eivät kuitenkaan osanneet käyttää voittoa hyväkseen. Salpausselkää pitkin kulkeva Viipurintie oli suljettu jo vuosina 1773-1781 rakennetulla Taavetin linnoituksella. Generalissimus Aleksandr Suvorov ei katsonut tämän vielä riittävän, vaan hän rakennutti Valkealan pitäjän Uttiin uuden linnoituksen tien sulkemiseksi. (Kauranen 2005, 160, Toivanen 1980, 66 - 67.)

Utin linnoituksen tarkoituksena oli sulkea Salpausselän harjannetta pitkin lännestä Lappeenrantaan johtava maantie. Toisin kuin yleensä venäläisten linnoittamilla alueilla, maasto oli Utissa puolustajien kannalta varsin hankalaa. Salpausselän männikköä kasvava hiekkaharjanne oli leveä ja helppokulkuinen. Oli todella vaikea rakentaa linnoitus, joka ei olisi ollut kierrettävissä. Haukkajärvi pohjoisessa sekä Haukkasuo etelässä, joka ulottui aina Liikkalaan saakka, rajasivat linnoituksen katsottuun laajuuteen. Silti Utin linnoituksen kokonaiskustannukset kohosivat viisinkertaisiksi esimerkiksi verrattuna Kärnäkosken linnoitukseen. (Utin perinnetilat/aula 2007.)

Utin linnoituksen tekee mielenkiintoiseksi sotataidollinen ratkaisu, jonka avulla venäläiset pyrkivät selviytymään vaikeasta tehtävästään eli hyökkäyksen

pysäyttämistä Salpausselällä. Tie, joka oli todennäköisin hyökkäyssuunta, suljettiin sen varteen rakennetulla umpilinnoituksella. Tämän varustuksen vallit ovat säilyneet melko hyvin tähän päivään saakka. Varustuksen vallit on helposti löydettävissä, sillä ne ovat lähellä hieman etelämpänä kulkevaa Kouvolan ja Lappeenrannan välistä valtatieä. (Sotasokeat Ry, 1974.)

Suvorovin suunnittelema Utin varustus ei ollut varsinainen linnoitus vaan vartiolinnake, joka muodostui kahdesta pohjoiseen suuntautuvasta linnoitusmuurista eli bastionirintamasta. Toiset kaksi bastionia olivat eteläpuolella. Länsisuunnasta Utin linnoitusta suojausi sarja erillisiä pieniä linnakkeita eli redutteja. Utin linnoituksen miehistön piti tarvittaessa pidätellä hyökkääviä ruotsalaisia noin vuorokauden ajan. Tänä aikana Taavetin linnoituksen reservijoukot ehtisivät paikalle. (Kauranen 2005, 160.)

Utin linnoituksen rakennustöihin määrättiin talvikaudeksi 1791–1792 kaikkiaan 1123 miestä. Joukossa oli sekä sotaväkeä että talonpoikia. Talonpoikien uskottiin jopa mielellään osallistuvan vapaaehtoiseen työhön linnoituksen ja kasarmien rakentamiseksi, sillä kasarmien rakentaminen helpotti huomattavasti heidän raskasta majoitusrasitustaan. Palkat linnoituksella olivat pienet ja kuolleisuus sotilaiden keskuudessa suuri. Karkaamisia tapahtui paljon. Linnoituksen työolosuhteet olivat hyvin raskaat ja vaikeat. Suvorovin kilpailijat ja poliittiset vastustajat saivat tästä aiheen väittää, ettei Suvorov säälinyt alaisiaan, vaan käytti heitä säälimättä hyväkseen saadakseen itse ansioita. Lähes 40 000 ruplaa maksanut linnoitus valmistui syyskuussa 1792. (Toivanen 1980, 66 - 67.)

Linnoituksen päävarustuksen kiertäminen tuli olla vaikeaa, joten linnoituksen sekä pohjois- että eteläpuolelle rakennettiin pienet erillisvarustukset. Pohjoisemmasta varustuksesta voitiin tulittaa ja valvoa aluetta Haukkajärven suuntaan. Eteläisemmän varustuksen tarkoituksena oli suojata tämän puoleista sivustaa. Eteläisempi varustus oli pohjoisempaa selvästi vahvempi, mutta linnoitus olikin helpoimmin kierrettävissä eteläisemmältä puolelta. Utin etuvarustuksen muodostivat kaksi bastionirintamaa, päähyökkäyssuunnaksi katsotun länsi-lounaaseen eli Kouvolan tien suuntaan sekä itään. Läntisessä rintamassa oli kaponieeri antamassa syvyyttä puolustukselle. Sekä luode-

pohjoiseen että etelä-kaakkoon kaivettiin pitkät poikkivallit. Niiden varrella oli reductteja sekä pattereita. (Sotasokeat Ry 1974, Toivanen 1980, 66 - 67.)

Varustukset yhdistettiin keskellä olevaan päälinnakkeeseen taisteluhaudan tapaisella kaivannolla. Näiden kaivantojen avulla oli helppo pitää eri suuntien välistä yhteyttä taistelunkin aikana. Vallitukset verhottiin kivimuureilla. Linnoitus varustettiin tykistöllä, johon kuului 14 tykkiä ja 2 haupitsia. Myöhemmin tykistöä lisättiin kymmenellä putkella. Linnoituksen määrävahvuus oli yksi upseeri, kaksi aliupseeria, välskäri eli lääkäri, rummunlyöjä sekä miehistöä yhden pataljoonan verran. Pataljoonan neljälle komppanialle rakennettiin kasarmirakennus. Kasarmitilaa oli noin 400 hengelle. Muita rakennuksia olivat upseereiden rakennus, päävartio sekä tarvittavat varastot ja huoltorakennukset. Linnakkeen tulivoimaa oli vielä tarkoitus tehostaa sijoittamalla sinne 26 tykkiä mutta varustelutyöt lopetettiin vuonna 1799, eikä linnoitus koskaan ehtinyt täydellisesti valmistua. (Toivanen 1980, 66 - 67.)

Tällaisena Utin linnoitus oli Suvorovin porrassyvyysjärjestelmään kuuluneista etuvarustuksista vahvin. Utin rakentamista ympyrälinnoitetuksi kaupungiksi suunniteltiin, mutta hanke raukesi ensin taloudellisista syistä ja myöhemmin se todettiin strategisesti tarpeettomaksi Haminan rauhan myötä, jolloin raja siirtyi kauas Torniojoelle. Tämän seurauksena alueen sotilaallinen asema muuttui täysin ja Utin linnoitus muiden Kaakkois-Suomen linnoitusten ohella menetti merkityksensä. Linnoituksen eri osien välinen yhteyskaivanto on lähes kokonaan tuhoutunut. (Toivanen 1980, 66 - 67, Utin perinnetilat/aula 2007.)

Eteläisin varustus linnoituksesta on jäänyt valtatie 6:n eteläpuolelle lentokentän tuntumaan. Tämä alue on suljettua sotilasaluetta, joten sinne vapaa pääsy ei ole mahdollista. Pohjoisimmasta varustuksesta on jäännöksiä jäljellä, mutta se on vaikeasti löydettävissä, koska sinne ei ole opastusta. Lisäksi on alueelle syntynyt ajan mittaan runsaasti lisää kaivantoja, sillä Utin kenttä on ollut sotaväen harjoitusalueena Venäjän vallan vuosista lähtien. Linnoituksessa on suoritettu Museoviraston toimesta entisöinti- ja korjaustöitä. Varsinainen päälinnoitus on nykyään varsin hyvässä kunnossa. (Toivanen 1980, 66 - 67.)

Haminan linnoitus

Haminan linnoituskaupunki on rakennettu Suomenlahden rannalle. Kaupunki sijaitsee Kuninkaantien eli Turusta Viipuriin johtavan rantatien varrella. Haminan paikalla oli aiemmin keskiaikainen Vehkalahden markkinapaikka. Myöhemmin sille myönnettiin kaupunkioikeudet. Hamina on yksi maailman harvoista ympyrälinnoituksista ja se on puhdaspiirteinen linnoituskaupunki. Linnoitus muodostaa kaupungin ydinkeskustan. 1800-luvulla kaupungissa tapahtui useita tulipaloja, mutta tästä huolimatta kaupungin säteittäiskaava ja merkittävä osa sen historiallisista rakennuksista on säilynyt hyvin. (Kauranen 2005, 124 - 125, Museovirasto Restauroi 2007.)

Linnoitus ja varuskunta muodostavat kaupungin identiteetin, jonka varaan myös kulttuuri ja matkailupalvelut rakentuvat. Vuonna 1721 Ruotsi perusti Haminan kaupungin suuressa Pohjan sodassa tuhoutuneen Vehkalahden kaupungin paikalle. Valtiopäivien riidellessä kuukausia venäläisten kanssa, kenraali Löwen valitsi uuden linnoituksen paikaksi Vehkalahden. Hänet oli aiemmin määrätty suunnittelemaan itärajan rajalinnoitusta. Valtiopäivät hyväksyivät ajatuksen, mutta niiden kanta vaihteli lähivuosina vielä sekä paikan että rakentamisajan osalta. (Kauranen 2005, 124 - 125.)

Valtiopäivien horjuessa Suomen joukkojen ylipäällikkö kenraali Stackelberg, maaherra Frisenheim sekä kenraali Löwen laittoivat linnoituksen rakentamisen alulle. He toimivat oma-aloitteisesti sekä omalla vastuullaan, käyttäen Vehkalahden tullituloja. He saivat vasta myöhemmin hallitsijan hyväksynnän toimilleen. Linnoitus koostuu kenraali Axel Löwenin suunnitelman mukaisesta kuusibastionisesta linnoituksesta. Linnoitus muodosti pohjoista rintamaa lukuun ottamatta säännöllisen ympyrän. Linnoituskaupunki ympyräkatuineen noudattaa säteittäistä asemakaavaa. (Kauranen 2005, 124 - 125.)

Haminan linnoitus edustaa Välimeren maissa kehitettyä renessanssin ihannekaupunki-idea. Ensimmäiseksi vuonna 1722 rakennettiin itäisimmät Savonlinnan ja Haminan bastionit. Nämä bastionit ovat vieläkin selvästi näkyvillä. Vuonna 1723 tehtiin Turun ja Helsingin bastionit, joista Turun bastioni

on säilynyt mutta Helsingin bastioni on purettu Haminan torin aikaansaamiseksi. Rauhan torni, joka ei liity Haminan rauhaan, tehtiin 1700-luvun lopulla linnoituksen lipputorniksi. Tämä lipputorni osoittaa Helsingin bastionin kärjen paikan. Seuraavana vuonna 1724 oli Lappeenrannan ja Hämeenlinnan bastionien vuoro. (Kauranen 2005, 124 - 125.)

Hamina koki Hattujen sodan vuosina 1741-1743. Sota kulkee myös nimellä pikkuviha. Vuonna 1743 Turun rauhan yhteydessä Hamina liitettiin Venäjään. Ruotsin ja Suomen välinen raja siirtyi Kymijoen, Ahvenkoskelle. Haminasta tuli venäläinen rajakaupunki. Venäläinen sotaväki majoittui sinne ja he ryhtyivät kohentamaan sortumaisillaan olevaa Haminan linnoitusta. Keisarinna Elisabet oli antanut määräyksen kohentaa linnoitusta vuonna 1749, saatuaan tietää ruotsalaisten aloittaneen Viaporin merilinnoituksen rakentamisen. Venäläiset rakensivat kaupunkiin myös kasarmeja ja täydensivät linnoitusta tekemällä lisälaitteita linnoituksen länsirintamaan. (Kauranen 2005, 124 - 125.)

Tuolloin rakennettiin bastionirintaman eteen hiekkavalleista muodostuva etuvarustus sekä Pampyölin järven rantaan tehtiin epäsäännöllinen hiekkavalli. Vuosina 1788-1790 Kustaan sodan jälkeisenä aikana, linnoitusta täydennettiin parina vuonna kenraali Aleksandr Suvorovin johdolla. Suvorovin johdolla tapahtunut linnoituksen vahvistaminen tapahtui Löwenin suunnitteleman asemakaavan mukaisesti. Hamina oli yksi osa uutta Pietarin puolustusjärjestelmää. Suvorovin kerrotaan viipyneen pisimpään juuri Haminassa Suomen linnoitustöiden aikana. Siellä hän majaili lääkärin leski Griinin vuokralaisena. Suvorovin todetaan saaneen valmiiksi Haminassa sen, joka kenraali Löweniltä jäi kesken varojen puutteessa. (Kauranen 2005, 124 - 125, Kauppi 2007.)

Vuosisadan vaihteessa Suvorovin työtä jäi jatkamaan kenraalimajuri Peter van Suchtelen. Vuonna 1803 rakennettiin epäsäännöllisen pohjoisen rintaman paikalle suuri Keskusbastioni hollantilaisen van Suchtelenin johdolla. Löwenin aikana vallien rakennusaineina käytettiin hiekkaa, ja jotta vallien rinteet pysyisivät jyrkinä, maan tukemiseen käytettiin vitsakimppuja. Venäläisten aikana vallit vahvistettiin kivimuurauksin. Tuona aikana myös vallihautoja

kaivettiin ja niiden yli kuljettiin laskusilloja pitkin. Linnoituksen portteihin, jotka pidettiin suljettuna öisin, tehtiin pienehköt ovet jalankulkijoita varten. Alueella oli pysyvästi 1700-luvun lopulla noin 16 000 venäläistä sotamiestä. Haminassa ja sen ympäristössä pidettiin jatkuvasti kaksi jalkaväkirykmenttiä sekä linnoitustykistön komennuskunta. Oman yksikkönsä muodostivat myös alueella toimineet insinöörijoukot. Tästä koitui paikallisväestölle mahdollisuus lisäänsioihin mutta myös ankara majoitusrasitus. Majoitusrasitus helpottui uusien sotilasarakennusten valmistuttua. Myös yksityinen rakennustoiminta lisääntyi saateollisuuden kasvettua ja hallinnon keskuksiksi keskustorille rakennettiin uusi Raatihuone vuonna 1798. (Kauranen 2005, 124 - 125.)

Vuonna 1836 linnoitus lakkautettiin. Hamina kehittyi venäläisenä varuskuntakaupunkina. Sinne perustettiin Keisarillinen eli Haminan kadettikoulu, jossa koulutettiin tulevia suomalaissyntyisiä upseereita Venäjän armeijaan. Kuuluisin oppilas kadettikoulusta on luultavasti ollut Carl Gustav Mannerheim. Hän opiskeli koulussa vuosina 1882–1886. Vuosina 1854–55 Krimin sodan yhteydessä englantilais-ranskalainen laivasto tuhosi Pohjanlahden ja Suomenlahden rannikkokaupunkeja. Haminan edustalle rakennettiin nyt pattereita. (Kauranen 2005, 124 - 125.)

Englantilais-ranskalainen laivasto purjehti 21.7.1855 Haminan vesille Vilniemen ja Nuutniemen väliin ampuen Tervasaaren ja Pitäjänsaaren pattereita sekä raketeilla itse kaupunkia. Raketit lensivät enimmäkseen yli mutta pieniä vaurioita kuitenkin syntyi. Vuonna 1878 linnoitusalue jaettiin kaupungin ja varuskunnan kesken. Korjaustyöt aloitettiin vuonna 1957 ja 1980-luvulta alkaen Museovirasto ja oikeusministeriön alainen Haminan työsiirtola jatkoivat linnoituksen historiallisten varuskuntarakennusten kunnostusta. (Kauranen 2005, 124 - 125.)

Kyminlinnan linnoitus

Kyminlinnan ympäristö on historiallisesti merkittävä ja sen historian eri vaiheet ovat hyvin värikkäät. Linnoitus on syntynyt jo 1300-luvulla perustetun Kymenkartanon suurtiluksen maille. Kartano kuului aluksi ruotsalaisille suurylimyksille. Tämän jälkeen kartano siirtyi birgittalaisluostarille, joka puolestaan luovutti käyttöoikeuden Viipurin linnalle. Viipurin linnan toimesta 1430-luvulla kartanon maille rakennettiin Kymin kirkko. Uskonpuhdistuksen jälkeen kartanosta tehtiin kuninkaankartano. Tämän jälkeen se toimi samalla Kymenkartanon läänin hallintokeskuksena. Kymenkartano säilyi hallintoyksikön nimenä 1830-luvulle saakka. Vuodesta 1743 Kymijoen länsipuoli oli Ruotsiin kuuluvaa Kymenkartanon lääniä, itäpuoli taas Venäjän Kymenkartanon provinssia. (Kotkan kaupunki 2007.)

Linnoitus -sana vie ajatusta hieman harhaan, sillä Kymijoen seudulla on vuosisatojen aikana, rauhanomaisesti arkitoimissa kohdannut kaksi suurkulttuuria ja ainakin seitsemän eri kansakuntaa. Alueella ovat vaikuttaneet niin suomalaiset, ruotsalaiset, virolaiset, venäläiset, saksalaiset, inkerikot kuin vatjalaisetkin. Vaikutteiden moninaisuudesta kertovat myös Kyminlinnan eri aikakausien rakentajat: venäläinen Suvorov, hollantilainen van Suchtelen, ranskalaiset Prevot de Lumian ja Traversay, baltiansaksalaiset Schreitenfeldt ja Steinheil, Pyhtään ruotsinkieliset ja Kymin suomea puhuneet talonpojat sekä rakennusvaiheen työläiset aina Valko-Venäjältä saakka. (Kotkan kaupunki 2007.)

Kyminlinna sijaitsee Kymijoen Huumanhaaran ja Langinkosken liittymäkohdassa. Tämä liittymäkohta on sotilaallisesti tärkeä joen ylityskohta. Linnoituksen historia alkaa Ruotsi-Suomen ja Venäjän sodan jälkeisestä Turun rauhasta. Venäjän keisarinna Katariina II määräsi sotapäällikkö Aleksandr Suvorovin suunnittelemaan rajan linnoittamisen. Kyminlinnan rakennustyöt alkoivat syksyllä 1790. Linnoitus rakennettiin Kymijoen suistohaaraan. Joki rajaa linnoitusta länsi-, pohjois- ja itä sivustoilta.

Linnoituslaitteet on rakennettu osittain kalliopohjalle ja osittain pehmeälle alustalle. Linnoitustyyppiä valittiin sarvilinna. Suvorov rakennutti symmetrisen ja

jopa vanhahtavan tähdenmuotoisen linnoituksen, joka oli lähes samanlainen kuin Taavetin linnoitus. Linnoitus sulki sisäänsä pienen varuskunnan puurakenteisine kasarmeineen, talleineen ja kivisine ruutikellareineen. Linnoituksen päävarustus oli suuri länteen suuntautuva raveliini, jota vahvistivat kauempana olevat bastionit. (Linnoitusten ja niiden lähiympäristön nykytila, maanomistusolot ja käyttö.)

Linnoitusta suunniteltaessa keskeiseksi nousi kaksi päätavoitetta. Kyminlinnan tuli hallita koko Hovinsaarta niin, ettei Ruotsinsalmen valloittaminen onnistuisi maitse. Linnoituksen yksi päätehtävä oli myös sulkea Etelä-Suomen valtatie liikenne Kymin suistomaan tärkeimmältä ylikulkupaikalta. Linnoitus päätettiin tehdä myös niin vahvaksi, että se kestäisi pidempääkin piiritystä ilman ulkopuolista apua. Linnoituksen tehtävänä oli myös antaa tulitukea sen lähellä käytävissä taisteluissa. Suljetun linnoituskehän ympärillä oli kuiva vallihauta sekä etuvarustus linnoitusluiskineen. Vain kymmenkunta vuotta Suvorovin rakennuttaman pienen Kyminlinnan valmistumisen jälkeen, se havaittiin liian heikoksi. Linnoitus määrättiin täydellisesti uusittavaksi. Vuonna 1803 ryhdyttiin rakentamaan suurempaa kaponieerilinnoitusta. Osa vanhan linnoituksen sisällä olleista rakennuksista käytettiin uuden linnoituksen tarpeisiin. (Kauranen 2005, 142 - 143, Kotkan kaupunki 2007.)

Rakennustyöt etenivät varsin hitaasti ja ne kohtasivat monia vastoinkäymisiä. Sodan autoittamasta maankolkasta oli vaikea houkutella miehiä työskentelemään pienillä palkoilla. Työmaalle kuljetettiin paljon pakkotyöläisiä Venäjältä. Linnoitustöissä oli yhteensä 3000 miestä. Myös töihin tarvittavia rakennusmateriaaleja oli vaikea saada. Maaperä, jolle linnoitus rakennettiin oli upottavaa liejua, joten tämä myös osaltaan hankaloitti rakentamista. Kiireessä tehtyä työtä myös valvottiin huonosti ja linnoitus ottikin takapakkia, kun 50 metriä valmista päämuuria sortui yllättäen vallihautaan. (Kauranen 2005, 142 - 143.)

Kyminlinnan päälinnoitus on muodoltaan säännöllinen viisikulmio. Sen nurkissa sijaitsevat vahvat bastionit. Päälinnoitusta ympäröi monimutkainen vallihautojen ja erikorkuisten kiilamaisten etuvarustusten järjestelmä. Etuvarustus sekä vallihauta ovat rakennettu poikkeuksellisesti kaksinkertaisiksi. Linnoituksen

sisälle muodostui kaksi sotilasarakennusten ryhmää. Vanhasta linnoituksesta peräisin olevia puurakennuksia uusittiin tarpeen mukaan, mutta toinen edustavampi rakennusryhmä rakennettiin 1810-luvulla linnoituksen pohjoisosaan. Sinne rakennettiin kaksikerroksiset tiilirakennukset, upseerisiipi sekä sotilaskasarmi. (Linnoitusten ja niiden lähiympäristön nykytila, maanomistusolot ja käyttö)

Rakennusryhmään kuului myös joukko talousrakennuksia, talleja, vajoja sekä liiterteitä. Linnoituksen keskelle rakennettiin tiilinen päävartio. Linnoituksessa oli kaksi porttia ja niiden sisäpuolelle rakennettiin tiiliset vartiorakennukset. Kymilinnan vanhin sauna oli ensimmäisen bastionin alueella olevan pienen lammen rannassa. Uutta Kyminlinnaa ei kuitenkaan ehditty saada valmiiksi ennen kuin Suomen sota 1808–1809 alkoi. Tästä syystä Kymijoen varteen rakennettiin sodan aikana seitsemän väliaikaista patteria ja linnoituksen etuvarustukselle tehtiin tilapäisiä tykkiasemia. (Kauranen 2005, 142.)

Suomen liityttyä autonomisena suuriruhtinaskuntana Venäjään 1809, koko Vanhan Suomen linnoitusketju menetti strategisen merkityksensä Ruotsin vastaisen rajan siirryttyä kauas Torniojoelle. Pian tämän jälkeen linnoitukset lakkautettiin. Vaikka Kyminlinna lakkautettiin linnoituksena, jäi sinne kuitenkin venäläinen varuskunta, joka käytti ja piti kunnossa linnoituksen sisällä olevia rakennuksia. Linnoituslaitteisiin ei kuitenkaan enää kiinnitetty huomiota ja niinpä 1870-luvulla rakennettiin rautatie pohjoispuolella olevan etuvarustuksen yli. (Kauranen 2005, 143.)

Kansalaissodan aikana Kyminlinna toimi punaisten koulutuspaikkana ja linnoituksen pitkän historian ainoa taistelu käytiin 8.4.1918 punaisten ja lännestä maihin nousseiden saksalaisten välillä. Vuosina 1922–1939 Kyminlinnassa toimi sisäasiainministeriön alainen pakolaishuoltola Venäjältä tulleita, pääasiassa inkeriläisiä pakolaisia varten. 1930-luvulla Muinaistieteellinen toimikunta teki Kyminlinnassa linnoituksen kunnostustöitä. Tuolloin muun muassa rakennettiin linnoituksen nykyinen pääportti käyttäen apuna pienen alkuperäisen Kyminlinnan pääportin alkuperäispiirustuksia. (Kotkan kaupunki 2007, Kauranen 2005, 142 - 143.)

Vuodesta 1939 lähtien Kyminlinna on ollut suomalaisen sotaväen käytössä. Entinen 1810-luvulta peräisin oleva 3. polygonin vartiotupa toimii edelleen entisessä tehtävässään. Samanikäisiin kaksikerroksisiin, entiseen upseerisiipeen ja sotilaskasarmiin on sijoitettu nykyisinkin majoitustiloja sekä esikunta. Rakennukset on kunnostettu sisältäpäin täysin. Vanhasta puurakennuskannasta ei ole mitään enää jäljellä lukuun ottamatta linnoituksen pohjoispuolella olleen paikallismajurin talon tilalle rakennettua, nykyisin Kyminlinnan upseerikerhona toimivaa puurakennusta. Linnoitus oli puolustusvoimien käytössä aina vuoteen 2005 asti. (Kauranen 2005, 143.)

Kyminlinnan suunnittelijoita on moitittu usein eurooppalaisten esikuviansa kaavamaisesta seuraamisesta. Suunnittelijat ovat myös saaneet kritiikkiä paikallisten maasto-olosuhteiden huomiotta jättämisestä. Linnoittamisen historiassa Kyminlinnan linnoitus edustaa juuri kaavamaisista kaponieerilinnouksista. Kaponieerilinnoukset jäivät kuitenkin lyhyeksi linnoitustyyppiksi linnoituslaitteiden aikakaudella. Kyminlinna on nykyään Suomen ainoa ehjänä säilynyt kaponieerilinnouksena ja tämän johdosta se on arvokas sotahistoriallinen muistomerkki. (Kauranen 2004, 143.)

Ruotsinsalmen merilinnouksien

Ruotsinsalmella on pitkä historia. Sen linnoitushistoria alkaa jo 1700-luvulta. Vuosina 1788–1790 käytiin sota Ruotsin ja Venäjän välillä. Kotkansaaren ja Varissaaren edustalla käytiin kaksi suurta meritaistelua sodan aikana. Tapahtumapaikan mukaan ne nimettiin Ruotsinsalmen meritaisteluiksi. Meritaisteluja edeltäneenä aikana alue kuului vuodesta 1743 Venäjän keisarikunnan alaisuuteen. Alue oli tuolloin lähes linnoittamaton. Rajan suojana Kymijoen Ahvenkosken haaran rajalinjalla oli tuolloin vain joitakin pieniä linnakkeita ja lähin iso linnoitus oli Haminassa. Sodassa saatujen kokemusten perusteella Suomenlahden rannikolla edullisimmaksi linnoituspaikaksi todettiin Kotkan saari vesialueineen ja lähiluotoineen. Tärkeää oli, että hitaasti liikkuvan ja tuulen suunnista riippuvaisen purje- ja soutu-laivaston asemapaikka tuli lähelle

rajaa, lähelle mahdollista sotatoimialuetta. Kymijoen Huumahaaraa pitkin kulki vesitie Etelä-Suomen valtatie läheisyydessä ja kun huomioidaan silloiset pitkät ja heikot maantiet, vesitie helpotti toimivien joukkojen huoltoa. Yhdeksi tärkeäksi seikaksi linnoituksen paikkaa mietittäessä nousi se, että Kymijoki Kotkan saarta ympäröivine suuhaaroinen piti vedet sulana myöhäiseen syksyyn ja aikaisti keväällä jäiden lähtöä. (Kotkan kaupunki 2007, Kauranen 2005, 179.)

Keisarinna Katariina Suuri antoi kenraali Aleksandr Suvoroville jo sodan vielä kestäessä tehtävän suunnitella linnoitusketju, joka suojaisi valtakunnan koko luoteisrajan Ruotsia vastaan. Suvorovin suunnitelmien mukaan nykyisen Kotkan alueelle rakennettiin kaksoislinnoitus, Ruotsinsalmen merilinnoitus ja Kymminlinnan maalinnoitus. Ruotsinsalmen linnoituksen tehtävänä oli toimia Pietarin suojaksi rakennetun Kronstadtin merilinnoituksen etuvartiona sekä toimia Ruotsin puoleisten merilinnoitusten, Loviisan Svartholman ja Suomenlinnan vastapainona. Suvorov suoritti aikaisin keväällä 1791 alueella yleistarkastuksen ja jo samana vuonna heinäkuussa hän palasi takaisin Suomeen mukanaan Katariina II:n vahvistamat suunnitelmat. Suvorov organisoi linnoitustyöt, järjesti kovaotteisesti maanomistusasiat, rahoitus-, materiaali- sekä kuljetusasiat. Hän myös loi auktoriteetillaan vauhtia rakennustöille. (Kotkan kaupunki 2007, Kauranen 2005, 179 - 188, Kymenlaakson maakuntamuseo 2007.)

Linnoitusopillisesti Ruotsinsalmi eroaa muista Kaakkois-Suomen linnoituksista. Se ei koostu yhtenäisestä bastionikehästä vaan eräänlaisista monista ja monenlaisista osasista. Siihen kuului erillisiä linnakkeita, redutteja ja tykkipattereita. Rakenteeltaan se noudattelee pienemmässä mittakaavassa samoja periaatteita, joita on toteutettu Kronstadtissa ja Suomenlinnassa. (Kauranen 2005, 179 – 188.)

Linnoituskokonaisuus oli siroteltu Kotkansaarelle ja sen lähisaarille, jotka ympäröivät itse Kotkansaarelle syntynyttä kaupunkimaista yhteisöä ja sen edustalla ollutta sotasatamaa. Päälinnoitus oli Kotkansaarella, nykyisessä Katariinan kaupunginosassa sijaitseva Fort Katariina. Sen ohella linnoituskokonaisuuteen kuului kaksi isompaa linnoitusta; Kukourissa sijaitseva

Fort Slava ja Varissaarella sijaitseva Fort Elisabeth. (Kauranen 2005, 179 – 188.)

Suurimmillaan linnoituskaupunki oli juuri ennen Suomen sotaa 1808, jolloin sen asukasmäärä oli suurimmillaan noin 10.000 sotilasta ja noin 1.000 siviiliä. Vuonna 1826 Ruotsinsalmen merilinnoituksista tyhjennettiin kaikki muut paitsi Fort Slava, jossa pidettiin taistelukelpoista varustusta sekä vaihtuvaa vartiokomennuskuntaa. Krimin sodan aikana Venäjän pääesikunta päätti tyhjentää linnoituksen 1855, sillä sen ei katsottu kykenevän pitämään puoliaan englantilais-ranskalaista laivastoa vastaan. Vuonna 1855 neljätoista alusta käsittävä englantilainen laivasto saapui Ruotsinsalmen vesille ja miehitti Fort Slavan. Linnake samoin kuin Ruotsinsalmen kasarmit räjäytettiin. (Kauranen 2005, 179 – 188)

Monien tuhansien venäläisten sotilaiden tulo harvaan asutulle maaseudulle ensin linnoitustöihin, sitten pysyvästi varuskuntiin aiheutti rajun yhteiskunnallisen murroksen. Tästä hyvänä esimerkkinä on Ruotsinsalmen linnoitus, joka rakennettiin lähes asumattomalle Kotkan saarelle. 1700–1800 - lukujen taitteessa Ruotsinsalmessa asui linnoituksen suomalaissyntyisen komendantti Sutthoffin mukaan 8259 henkeä, joista valtaosa oli tykistön ja laivaston sotamiehiä ja matruuseja. (Kauppi 2007.)

Fort Slava

Fort Slava Kunnian Linnake rakennettiin Kukourin saarelle. Sen tehtävänä oli toimia Ruotsinsalmen sisääntuloväylän vartijana ja sotilaallisen voiman vertauskuvana. Se on Ruotsinsalmen merilinnoituksen tärkein ja omaleimaisin osa. Linnoitustyöt aloitettiin talvella 1792. Vuosi kului pääsääntöisesti itse saaren rakentamisessa. Toinen rakennusvuosi meni rakennusmateriaalien kuljetuksessa ja perustan laskemisessa. Linnake valmistui vuonna 1794. Fort Slavan linnoitusta rakennettaessa pientä Kukourin saarta jouduttiin laajentamaan keinotekoisesti maa- sekä kivitäytteellä, siten siitä saatiin tarpeeksi vahva perusta linnakkeelle. Pyöreä linnoitus rakennettiin osittain hirsiarinoiden päälle. Kivijalka tehtiin muotoon hakatuista kivistä ja linnoituksen seinät muurattiin tummaksi poltetusta tiilestä valumuurirakenteena. (Kauranen 2005, 179 – 188, Kotkan kaupunki 2007.)

Linnoituksen alakerran holvatuissa kasemateissa oli kaikkiaan 44 tykkiasemaa. Joka toiseen holviin oli sisäpihan puolella tykkiasemasta väliseinällä erotettu lämmitettävä majoitustila. Toisessa kerroksessa oli puinen ampumataso ja rintasuoja kevyiden tykkien ja kiväärimiesten toimintaa varten. Saaren keskellä oli kaivo. Linnoitukseen kuului komea klassistinen, muurattu ja rapattu portaali, joka on nykyisin kokonaan hävinnyt. (Kauranen 2005, 179 – 188, Kotkan kaupunki 2007.)

Fort Elisabeth

Vielä 1790-luvulla nykyinen Varissaari käsitti kaksi erillistä pientä saarta. Linnoitustöiden yhteydessä ne yhdistettiin matalan salmen yli rakennetulla linnoitusmuurilla ja sen takana olevalla penkereellä. Länsiosassa saarista oli tiilikasarmi, keskusammuskellari ja puinen vartiotupa. Itäosassa puolestaan sijaitsivat kuulien kuumennusuuni sekä kalustovaja. Itse linnoitus Fort Elisabeth rakennettiin epäsäännölliseksi, saaren rantaviivaa myötäileväksi. Siten tykkipatterit saattoivat yhdessä viereisen saaren Fort Slavan kanssa valvoa eteläisiä sisääntuloväyliä Ruotsinsalmen redille. Aseistus oli aseteltu niin, että linnake pystyi tulella hallitsemaan lähes koko sitä ympäröivää merialuetta. Suomen sodan jälkeen Varissaaressa jatkettiin vielä kunnostustöitä, joilla pyrittiin pitämään saaren puolustuskykyä yllä, mutta 1820-luvulta alkaen linnoituksesta vähitellen luovuttiin. 1800-luvun puoliväliin ja Krimin sotaan mennessä oli Ruotsinsalmen varuskunta lähes kokonaisuudessaan lakkautettu ja paikalla oli vain pieni vartio-osasto. (Kotkan kaupunki 2007, Kauranen 2005, 179–188.)

Varissaaren alue alkoi rappeutua 1800-luvun jälkipuoliskolla. Uuden nousun se koki 1890-luvulla, kun Kotkan pursiseura perusti saareen paviljongin. Paviljonkirakennus sijaitsi itäisen Varissaaren eteläosassa, linnoituksen puolipyöreän muurin keskellä olevalla tasanteella. Saaren rannat eivät kuitenkaan soveltuneet purjehduskäyttöön ja seura siirtyi pian muualle. Paviljongista tuli kesänviettokohde. Vaikka paviljonki myöhemmin purettiin, oli Varissaari kesänviettopaikkana saavuttanut oman asemansa kotkalaisten perinteessä. (Kotkan kaupunki 2007.)

Saaren suosiota eri aikoina kuvastaa hyvin erilaisten kalliohakkausten suuri määrä. Vanhin vuosiluku on 1788 eli vuosi, jolloin Kustaan sota alkoi. Seuraava vuosiluku on 1796, jolloin linnoitus pääpiirteissään valmistui. 1900-luvun alkua kuvaavat erilaiset vaakuna- ja laiva-aiheet eri puolilla saaren kallioita. (Kotkan kaupunki 2007.)

Nykyisin alkuperäisten kahden saaren välinen matala salmi on täytetty hiekalla, vaikka vanhan salmen sijainti on edelleen hyvin hahmotettavissa. Alkuperäisistä rakennuksista on jäljellä vain kasarmin ja ruutikellarin pohjat saaren luoteisosassa. Linnoituksen muurien koillisimman osan sisälle on Kotkan kaupungin toimesta rakennettu ravintola. Nykyisin linnoitusta on restauroitu Museoviraston rakennushistorian osaston toimesta ja päämääränä on ollut saattaa linnoitusrakenteet sellaiseen kuntoon, että saari on edelleenkin turvallinen kesänviettopaikka sekä edustava esimerkki Ruotsinsalmen merilinnoituksen eräänä keskeisenä puolustusvarustuksena. (Kotkan kaupunki 2007.)

Suvorovin sotakanavat

Kanavien historia

Aleksandr Suvorov rakennutti 1790-luvulla Kaakkois-Suomeen neljä kanavaa osana linnoitusjärjestelmää ja Pietarin turvaamista. Kutveleen kanava sijaitsee Ruokolahden ja Taipalsaaren rajalla, Käyhkään kanava sijaitsee Ruokolahdella, Kukonharjun kanava Puumalan ja Ruokolahden rajalla sekä Telataipaleen kanava Sulkavalla. Kanavat rakennettiin Venäjän Saimaan sotalaivaston tarpeita varten. Ne mahdollistivat laivaston kulun Lappeenrannasta Olavinlinnaan. Ennen kanavia Saimaan laivaston ainut vesitie Lappeenrannasta Olavinlinnaan oli kulkenut Puumalansalmen kautta, joka oli jäänyt vuonna 1743 Ruotsin puolelle. (Hakala 2007, 97.)

Kolmea ensimmäistä kanavaa alettiin rakentaa syksyllä 1791, niiden valmistuminen kesti neljä vuotta ja ne rakennettiin kolmensadan

venäläissotilaan voimin. Kukonharjun kanavan rakentaminen alkoi 1794 ja valmistumiseen meni kaksi vuotta ja sen rakennustöissä oli enimmillään tuhat sotilasta. Suvorovin sotakanavat olivat ensimmäiset Suomessa loppuun saatetut kanavatyöt. (Hakala 2007.)

Kanavatöiden urakoitsijana toimi Viipurin hovioikeuden prokuraattori Ivan Laube. Avokanavat kaivettiin kannasten ja harjanteiden poikki yhdistämään vesistöjä. Ne rakennettiin luonnonkivestä ja tuettiin hirsipaaluin, suuaukoille rakennettiin kulkuesteitähän mahdollisen hyökkäyksen varalle. Navigointia vaikeutettiin upottamalla matkan varrelle kiviä, joten kanavien läpi meneminen edellytti hyvää paikallistuntemusta. Jokaisella kanavalla oli myös oma sotilasvartio rakennuksineen. Kanavien pituudet vaihtelivat sadasta metristä lähes kilometriin. Kaikkien kanavien leveys oli kuitenkin sama, noin kymmenen metriä ja syvyyttä noin 1,3 metriä. (Hakala 2007.)

Kanavat olivat siis Venäjän Saimaan laivaston käytössä. Venäläiset perustivat Saimaan laivaston 1788 Lappeenrantaan, turvaamaan Venäjän rannikkoa ja linnoitusketjua. Yksi laivaston tehtävistä oli pitää yhteyttä Savonlinnaan Saimaan laivaston tarpeita varten rakennettujen kanavien avulla. Saimaan laivaston tukikohdat olivat Lappeenrannassa ja Savonlinnassa ja myös Savitaipaleella Kärnäkosken linnoituksen yhteydessä, jossa oli hyvä luonnonsatama. Vuonna 1791 Saimaan laivastolla oli 38 alusta, joiden miehitykseen tarvittiin noin tuhat sotilasta. Kärnäkoskella oli suuri vakituinen varuskunta, noin 400 miestä. (Toivanen 1980, 74.) Laivaston miehiä oli siis Suomessa runsaasti ja he olivat Suomessa niin pitkään, että luonnollisesti kontakteja suomalaisväestöön syntyi ja seurustelua suomalaistytöjen kanssa. Tämän seurauksena monia ns. seka-avioliittoja syntyi ortodoksien ja luterilaisten kesken 1790-luvun lopulla Kaakkois-Suomessa. (Kauppi 2007.)

Kanavaverkoston rakentaminen oli valtava työrupeama, joka vaati monia ihmishenkiä rankkojen olosuhteiden ja kulkutautien takia. Suvorov perusti pieniä kenttäsairaaloita, välttämällä isoja sairaaloita ja näin hän onnistui vähentämään kuolleisuutta miestensä keskuudessa. Museovirastolla ei ole tietoa mihin

kuolleita haudattiin 1790-luvulla, mutta erinäisiä huhuja on vuosien aikana liikkunut, todisteita ei ole vielä kanavien ympäristöstä löydetty. (Hakala 2007.)

Vain vuosikymmenen käytön jälkeen, kanavat menettivät sotilaallisen merkityksensä, sillä Suomen sota johti koko Suomen liittämiseen osaksi Venäjää ja valtakunnan raja siirtyi kauas Saimaalta. Myös Saimaan laivasto tuli tarpeettomaksi ja se lakkautettiin vuonna 1810. (Toivanen 1980, 74.) Seudun talonpojat ja kauppiat ottivat kanavat käyttönsä, olivathan kanavien ympäristöt hyvin hoidettua puistomaista aluetta. (Hakala 2007.)

Kanavien nykypäivä

Suomen vanhimmat kanavat ovat saaneet olla rauhassa kahden vuosisadan ajan. Poikkeuksena Kutveleen kanava, jota on uudistettu ja levennetty kahdesti, joten siinä ei ole enää jäljellä alkuperäisiä rakenteita. Museoviraston Suvorovin kanavien restaurointihake käynnistyi vuonna 2003. Kanava-alueilla on tehty arkeologisia kaivauksia ja inventointeja sekä kanavia korjataan ja suojataan rappeutumiselta. Kanaville tehdään myös opasteet ja reiteille suunnitellaan levähdyspaikkoja veneilijöille ja matkailijoille. Kanava-alueet ovatkin kulttuurimatkailullisesti merkittäviä ja valtakunnallisesti arvokkaita maisemanähtävyyksiä. (Hakala 2007.)

Käyhkää

Ruokolahdella sijaitseva Käyhkään kanava on vain noin 80 metriä pitkä, mutta sen kummassakin päässä on suuaukot ja niistä mitattuna kanavalle tulee pituutta noin 300 metriä. Kanavan yli rakennettiin jo Suvorovin aikaan silta ja nykyinen silta sijaitsee samalla paikalla kuin alkuperäinen. Käyhkään kanavalla oli myös noin kymmenen rakennusta, mm. tullivalvonta-asema, jonka rakennus on edelleen olemassa. Tänä päivänä siinä on Stora Enson henkilökunnan lomanviettopaikka, mihin on rakennettu lisäsiipi. Käyhkään kanavalta löydettiin 1980-luvulla veneen hylky, joka arvioiden mukaan on peräisin kanavan rakennusajalta, 1790-luvulta. Erikoista veneen löytymisessä oli, että sen pohjalta löydettiin noin 40 louhittua 20 kg painoista kiveä. Valitettavasti uponneen laivan tarinaa ei tiedetä, ainakaan vielä. (Kauppi 2007.)

Telataipale

Telataipaleen kanava Sulkavalla on pohjoisin Suvorovin sotakanavista ja lähinnä Savonlinnaa. Kanavan pituus on 200 metriä. Telataipaleen kanavalla oli tulliasema 1700-luvun lopulla, kuten Käyhkään kanavallakin sekä pieni kasarmi, jossa toimi vartio. (Kauppi 2007.)

Kutvele

Kutveleen kanava Taipalsaarella on eteläisin kanavista. Kanavasta ei ole enää jäljellä Suvorovin aikaisia rakenteita, sillä sitä laajennettiin 1900-luvun alussa höyrylaivaliikennettä varten, jonka yhteydessä sen kapeat rakenteet tuhoutuivat. Suvorovin aikaan Kutveleen kanava oli reilut 100 metriä pitkä. Rakennusaikaan kanavalla ei ollut pysyvää miehitystä, mutta alueella on arvioitu työskennelleen jopa pari sataa miestä. (Kauppi 2007.)

Kukonharju

Kukonharjun kanava Ruokolahden ja Puumalan rajalla on pisin Suvorovin sotakanavista ja se myös rakennettiin viimeisenä. Kukonharjun rakennustöissä oli enimmillään noin tuhat miestä. Kanava on osittain louhittu kallionharjanteen läpi. Kukonharju oli luonteeltaan vahva rajavartioasema. Sen varrelle muodostui suuri yhdyskunta, joka muodostui niin varuskunnan väestä kuin siviileistä ja kaupustelijoistakin. (Kauppi 2007.) Kukonharjun alueella on edelleen runsaasti jäänteitä kanavan rakentamisen ajalta, mm. kasarmien, pajojen, saunojen ja kirkon paikat löytyvät maastosta. Kukonharju on säilynyt autenttisena erämaamaisena paikkana, jossa on oma hieno tunnelmansa (Hakala 2007).

”Suvorovin sotakanavakierros”

Suvorovin sotakanavat olivat ensimmäiset suuret Suomessa loppuun saatetut kanavatyöt. Kanavat mahdollistivat Saimaan laivaston liikkumisen Lappeenrannasta Olavinlinnaan. Kanavat ovat tärkeä osa alueen historiaa ja harvoja 1700-luvun lopun rakennelmia, jotka ovat pääosin säilyneet tähän päivään asti. Nykyään kanavat ovat Museoviraston kunnostamiskohteita ja niitä kehitetään paremmin matkailuun sopiviksi. (Hakala 2007.)

Suvorovin sotakanavat ovat mielenkiintoisia nähtävyyksiä erityisesti sotahistoriasta kiinnostuneille. Kanavat tarjoavat elämyksiä myös tavalliselle matkailijalle, olit sitten ohikulkumatkalla tai varta vasten niitä menossa ihaillemaan. Suvorovin sotakanaville pääse parhaiten yksityisautolla kapeiden metsäteiden takia. Kanaville löytäminen voi olla hieman haasteellista johtuen niiden syrjäisestä sijainnista, mutta kohteen löytäminenhan on osa kokonaiselämystä.

Lpr – Kutvele – Käyhkää - Kukonharju – Telataipale – Lpr

Lappeenrannasta lähdetään ensin Kutveleen kanavalle Ruokolahden ja Taipalsaaren rajalle. Lappeenrannan Kauppakadulta käännytään vasemmalle Valtatie no 6:lle, josta poistutaan ramppia pitkin Kuutostielle (13/6), jota ajetaan 5 km. Matkaa jatketaan suoraan Kuutostiellä (6) reilut 30 km, seurataan Joensuu-kylttiä ja jatketaan 8.7 km. Tämän jälkeen seurataan Mikkeli-kylttiä ja ajetaan 150 metriä, ennen kuin poistutaan ramppia pitkin ja käännytään vasemmalle Savontielle (62) jota jatketaan 23.7 km. Seuraavaksi käännytään vasemmalle Utulantielle ajaen sitä noin 12 km. Jatketaan suoraan Kietäväläntietä 6.2 km kunnes käännytään vasemmalle Kutveleentielle, jota jatketaan 0.8 km. Käännytään sitten vasemmalle Saimaanhelmentielle ja ajetaan sitä 380 metriä, kunnes käännytään oikealle ja jatketaan vielä 190 metriä. Niin olet päässyt perille Kutveleen kanavalle, 56350 Kyläniemi. Matkaa Lappeenrannasta Kutveleelle tulee noin 90 km ja aikaa menee noin 1h 20min.

Kutveleen kanavalta matka jatkuu Käyhkään kanavalle. Lähdetään takaisin samaa reittiä mitä tultiin. Eli Saimaanhelmentielle vasemmalle jota jatketaan 380 metriä, seuraavaksi oikealle Kutveleentietä 0.8 km ja taas oikealle Kietäväläntielle, jota ajetaan 6.2 km. Sitten jatketaan suoraan Utulantietä noin 12 km, josta käännetään vasemmalle Puumalantielle (62), jota ajetaan 6.4 km, kunnes käännetään vasemmalle Pöllöniementielle. Ajetaan sitä 120 metriä, niin saavumme Käyhkälle. Kutvele - Käyhkää väli on noin 26 km ja matkaan menee noin 25 minuuttia.

Käyhkäältä suunnataan Kukonharjun kanavalle Ruokolahden ja Puumalan rajalle. Käyhkäältä käännetään vasemmalle takaisin Puumalantielle (62) jatketaan sillä 1.5 km, sitten käännetään oikealle Hauklapintielle, jota ajetaan 2.3 km. Seuraavaksi käännetään oikealle Utinsalmentielle, jatketaan 2.4 km, kunnes käännetään vasemmalle Akkalantielle, jota ajetaan kilometrin verran. Jatketaan seuraavaksi suoraan Kukonharjuntietä 8.7 km, kunnes käännetään vasemmalle Hiekkaniementielle jota jatketaan kilometri.

Kukonharjun kanavan näkemisen jälkeen, ennen Sulkavalle menoa, kannattaa pysähtyä lähikunnissa syömässä ja virkistäytymässä. Ruokolahden kirkonkylältä löydät viihtyisiä seurustelu- ja ruokaravintoloita. Tarkempia tietoja palveluista löydät osoitteista www.ruokolahti.fi ja www.gosaimaa.fi Voit pysähtyä myös kauniissa kesäkaupungissa, Puumalassa, jonka palveluista löydät hyvin tietoa osoitteesta www.puumala.fi/matkailu.

Matka jatkuu Kukonharjun kanavalta Telataipaleen kanavalle Sulkavalle. Lähdetään matkaan Hiekkaniementietä 1.3 km, käännetään oikealle Kukonharjuntietä ja jatketaan 8.7 km, sitten suoraan Akkalantietä 6.2 km. Seuraavaksi käännetään vasemmalle Puumalantielle (62) jatketaan sitä noin 3 km, käännetään vasemmalle Valkjärventielle ja jatketaan sillä 2.5 km. Seuraavaksi käännetään oikealle Reinikkalantielle 3.8 km, josta ajetaan suoraan Tevantielle noin 5 km. Sitten käännä vasemmalle Eräjärventielle (438) ja jatketaan sitä 29.2 km. Etäisyys Kukonharjulta Telataipaleen kanavalle on 61 km ja matka kestää 1h 10min.

Paluumatka Telataipaleen kanavalta Lappeenrantaan kestää noin 1h 23min ja matkalle tulee pituutta n.100 km. Lähdetään matkaan Vanhalantietä 240 m, käännyttään oikealle Telataipaleentielle ja jatketaan 1.3 km, käännyttään taas oikealla Lohilahdentielle (438) ja jatketaan noin 39 km. Seuraavaksi käännyttään vasemmalle Puumalantielle (62) ja jatketaan sitä 12.3 km, seuraten Lappeenranta-kylttiä ja jatketaan 50 m. Käännyttään oikealle ja jatketaan ramppia pitkin Valtatie 6:lle jatkaen sillä noin 9 km. Pysy vasemmalla Valtatie 6:lla ja jatka 31 km. Seuraavaksi jatketaan suoraan Kuutostietä (13/6) 5.3 km, kunnes poistutaan ramppia pitkin ja jatketaan suoraan 150 m. Käänny seuraavaksi vasemmalle Viipurintielle (390) jatkaen 1.4 km, käännyttään sitten oikealle ja jatketaan vielä 70 m ja niin pääset jatkamaan suoraan Kauppakadulle. Olet taas Lappeenrannassa, monta kokemusta rikkaamana.

Suvorovin kanavien kiertämiseen menee pelkkien matkojen osalta noin viisi tuntia, joten reissuun kannattaa varata koko päivä tai jakaa kanaviin tutustuminen kahdelle päivälle ja yöpyä esim. Ruokolahdella tai Puumalassa. Mikäli et ehdi tutustua kaikkiin kanaviin, kannattaa käydä ainakin Käyhkään ja Kukonharjun kanavilla. Matka Lappeenrannasta näille kanaville ja takaisin kestää noin kolme tuntia ja kilometrejä kertyy 183. Suosittelemme näitä kahta kanavaa siksi, että Kutveleen kanavaa on vuosien saatossa muutettu niin paljon, ettei siellä ole enää alkuperäisiä rakenteita jäljellä. Telataipaleen kanava taas sijaitsee kauempana kuin muut kolme Lappeenrannasta lähdeettäessä.

Käyhkää on viehättävä kanava, jonka nykyinen silta on alkuperäisen sillan paikalla ja jonka Suvorovin aikainen tulliasemarakennus on säilynyt, vaikkakin sitä on muutettu ajan saatossa. Rakennus toimii nykyään Stora Enson henkilökunnan lomaviettäpaikkana. Kukonharju on kanavista vaikuttavin ja siellä oli 1700-luvun lopussa aktiivinen ja iso yhdyskunta, jonka jäänteitä on löydetty arkeologisissa kaivauksissa. Kanava on säilyttänyt myös hyvin autenttisen erämaisen ilmapiirinsä. Eli mikäli sinulla on rajoitetusti aikaa, Kukonharjun kanava on ehdottomasti kanavista se, johon kannattaa tutustua.

LÄHTEET

Eniro 2007. Saatavilla www-muodossa:<http://kartat.eniro.fi/query?what=route> (Luettu 20.4.2007)

Europaeus, M. 2007. Satasärmäinen Suvorov – kerronnan ja myyttien näkökulma. Generalissimus Suvorov – luentosarja voittamattoman sotamarsalkan elämästä. 20.3.2007.

Galenko, B. 2007. Partanen, P. Eleskina, L. & Lyijynen, E. Generalissimus Suvorov. Helsinki: Art-Print Oy, 110-111.

Hakala, T. 2007. Suvorovin kanavat – sotaväen huoltoreiteistä kulttuurimatkailukohteiksi. Generalissimus Suvorov – luentosarja voittamattoman sotamarsalkan elämästä. 17.4.2007. Lappeenranta.

Hakala, T. 2007. Suvorov Suomessa Nyt.

Hakala, T. 2007. Suvorovin kanavat. Saatavilla www-muodossa:<URL: <http://www.nba.fi/projektit/suvorov/>>. (Luettu 23.1.2007)

Hamina 2007. Haminan kaupunki. Saatavilla www-muodossa: <http://www.hamina.fi/?pid=227&cg=227&grp=matkailu&lang=fin> (Luettu 10.5.2007)

Kauppi, U-R. 2007. Aleksandr Vasiljevits Suvorov – Kaakkois-Suomen linnoitusketjun rakentaja.

Kauppi, U-R. 2007. Venäjän Saimaan laivaston kanavat 1790-luvulta.

Kauranen, V. 2005. Suomen vanhat linnat, kartanolinnat, linnoitukset ja skanssit. Hämeenlinna: Karisto oy:n kirjapaino.

Kotkan Kaupunki. 2007. Kymminlinnan historiaa. Saatavilla www-muodossa: <http://www.kotka.fi/index.asp?link=2403&language=1> (Luettu 26.4.2007)

Kotkan Kaupunki. 2007. Varissaari – Forth Elisabeth. Saatavilla www-muodossa: <http://www.kotka.fi/index.asp?link=74> (Luettu 31.5.2007)

Kymenlaakson maakuntamuseo. 2007. Ruotsinsalmi ja Kymminlinna.

Lukin, V. 2007. Sotamarsalkka Suvorovin persoonallisuuden arvoitus. Partanen, P. Eleskina, L. & Lyijynen, E. Generalissimus Suvorov. Helsinki: Art-Print Oy, 119.

Lukirski, A. 2007. Aleksandr Suvorov. Elämäntien merkkipaaluja. Partanen, P. Eleskina, L. & Lyijynen, E. Generalissimus Suvorov. Helsinki: Art-Print Oy, 29.

Luumäki 2007. Taavetin linnoitus. Saatavilla www-muodossa:
<http://194.251.35.222/Kiinteasivu.asp?KiinteasivuID=5150&NakymaID=226> (Luettu 20.5.2007)

Museovirasto Restauroi 2007. Haminan linnoitus. Saatavilla www-muodossa:
<http://museovirastorestauroi.nba.fi/haminanlinnoitus.htm>. (Luettu 25.5.2007)

Rekola, K. 1989. Suvorov Generalissimus-Genius. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy

Sotasokeat Ry. 1974. Kaakkois-suomen vanhat maalinnoitukset. Helsinki:Kirjapaino Oy.

Toivanen, P. 1980. Kaakkoisraja ja sen linnoitukset. Lappeenranta.

Utin perinnetilat/aula. 2007. Saatavilla www-muodossa:
<http://personal.inet.fi/yhdistys/kymenlaakson.ilmakilta/aula.htm> (Luettu 20.5.2007)

Wartiovaara, M. 2007. Aleksandr Suvorov: Voittamisen taito. Partanen, P. Eleskina, L. & Lyijynen, E. Generalissimus Suvorov. Helsinki: Art-Print Oy, 123.

Wikipedia. 2007. Aleksandr Suvorov. Saatavilla www-muodossa:
http://fi.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_Suvorov. (Luettu 23.1.2007)

Wikipedia. 2007. Kärnäkosken linnoitus. Saatavilla www-muodossa:
http://fi.wikipedia.org/wiki/K%C3%A4rn%C3%A4kosken_linnoitus (Luettu 15.5.2007)